

SOSIALISTISK *fremtid*

ORGAN FOR BEVEGELSEN FOR SOSIALISME
#2 / 2005 - LØSSALG KR. 25,-

Politistaten USA

- * ny regjering * religion - ikke bare opium?
- * det nye bondeopprøret * sosialistisk fornyelse

Fire år med hardt arbeid

Endelig er vi kvitt Bondeviks høyreregjering. Det var et viktig mål for hele venstresiden, nå har det blitt virkelighet. Gratulerer!

Den svenske venstresideavisen *Flamman* har kalt den nye rød-grønne regjeringen for Europas mest radikale. Hvor progressiv den egentlig blir, er det for tidlig å si noe om. Konkurransen på dette området er jo heller ikke så veldig hard i Europa - enda.

Utenrikspolitisk er det grunn til bekymring. Arbeiderpartiet har sterke historiske bånd til USA og NATO, og dette har så langt syntes å sette preg på den praktiske politikken. NATO-landet Spania trakk for eksempel alle sine soldater ut av Irak etter at sosialistene vant valget. At Norge fortsatt har soldater i Afghanistan og Irak er i så måte en skamplet på den ferske regjeringen. Innenrikspolitisk ser vi imidlertid mer tydelige tegn til en politisk dreining. Eksempler på dette er signaler om stopp i ulike privatiseringsplaner, økte bevilgninger til kommunene og enkelte konkrete økonomiske tiltak for jevnere fordeling i samfunnet.

Uansett, det som er et faktum, er at vi nå har en flertallsregjering med mer eller mindre venstreorienterte partier ved roret. Dette åpner for muligheter, men det stiller også krav til de folkelige bevegelsene, fagbevegelsen og den organiserte venstresiden, både i og til venstre for regjeringspartiene.

Vi må brette opp ermene og jobbe sammen. Regjeringen vil bli satt under et enormt fra nasjonalt og internasjonalt næringsliv, utenlandske makter og finansinstitusjoner for å videreføre stø høyrekurs. Skal kursendringen bli reell og varig må vi bygge en konstruktiv og samlende venstreopposisjon. Greier ikke de rød-grønne å få til synlige resultater vil det kunne bane veien for en mørkeblå motreaksjon ved valget i 2009.

Den radikale venstresiden omgrupperer seg i mange land. Enhedslisten i Danmark, Venstrealliansen i Portugal og Podemos i Chile er eksempler på noen vellykkede valg- og aksjonsallianser bestående av venstre-sosialistiske, kommunistiske, grønne og humanistiske grupperinger. De siste årene har vi sett radikale sosialistiske regjeringer komme til makten i blant annet Venezuela og Uruguay, nå står vi foran en mulig sosialistisk valgseier i Bolivia. Med pågangsmot, samarbeidsvilje og realistiske drømmer om at en annen politikk er mulig kan vi la Norge bli del av denne venstredreiningen. Vi må forberede oss på fire år med hardt arbeid.

Marcos Amano
redaktør

INNHOOLD

Regjeringens rulleblad	4
Politistaten USA	8
Det nye bondeopprøret	11
Religionens to sider	14
For en islamsk frigjøringssteologi	16
Sosialistisk fornyelse på Cuba	18
Ny regjering - hva nå?	22
Nasjonalismens historie	24
USA og opprøret i Bolivia	27

SOSIALISTISK *fremtid*

Utgis av: Bevegelsen for Sosialisme,
Boks 131, 5804 Bergen.

E-post:
sosialistiskfremtid@bevegelsen.no

Redaktør: Marcos Amano

Redaksjon: Marcos Amano, Even Sandvik Underlid og Jonas Svendsen.

Signerte artikler står for forfatters regning og representerer ikke nødvendigvis Bevegelsen for Sosialisme sine synspunkter.

Trykk: Designtrykkeriet
Opplag: 2000
ISSN 1503-6537

Redaksjonen avsluttet: 23. oktober 2005.

CIA-operasjoner i norsk luftrom

CIA-fly til hemmelige fangetransporter fra Guantanamo-basen har ved minst to anledninger brukt norsk luftrom. Det norske utenriksdepartementet benekter kjennskap til hendelsene. Et av CIA-flyene ble brukt i 2003 til å frakte kidnappede Abu Omar fra Milano til fangeleiren Camp X-Ray, som ligger på USAs ulovlig okkuperte del av Cuba.

Ny Tid

USA advarer Nicaragua mot sandinistseier

Robert Zoellick, andresekretær i U.S. State Department, besøkte i oktober Nicaragua. Der lanserte han et frontalangrep mot en allianse ledet av det sosialistiske sandinistpartiet og det høyreorienterte Liberale partiet for å få avsatt president Enrique Bolanos.

Daniel Ortega, leder for Sandinistpartiet, kan bli president ved neste års presidentvalg i landet. USA ser dette som et skritt nærmere Hugo Chavez' mål om en latinamerikansk union og en annen politisk kurs for kontinentet.

Flamman

India: Ny fremgang for kommunistene

Kommunistene i India gjenerobret nylig makten i delstatshovedstaden Calcutta. Nå har de oppnådd ytterligere fremganger, denne gangen ved kommunevalget i delstaten Kerala. Delstaten var inntil få år siden under kommunistisk styre.

Ved valget stilte kommunistpartiene CPI og CPI-M sammen med andre progressive grupperinger i Den demokratiske venstrefronten (LDF). Slik erobret man flertallet i 33 av de 54 store byene og i 13 av 14 regionstyrer. Det kommunistdominerte LDF har mulighet til å vinne regjeringsmakten tilbake i Kerala ved valget neste år.

Avisa Friheten

USA krever irsk sosialistleder utlevert

Sean Garland, leder for det irske arbeiderpartiet (WP), ble arrestert ved åpningen av partiets årlige konferanse. USA krever ham utlevert og anklager ham for å bistå Nord-Korea i for-

Jeg hater måten de fremstiller oss i media. Når det er en svart familie sier de at "de plyndrer butikkene". Når det er en hvit familie sier de at "de leter etter mat".

Kayne West, afro-amerikansk musiker, etter Katrina-katastrofen.

bindelse med forfalskning av amerikanske dollarsedler. En kampanje støttet av mange ledende medlemmer av irsk fagbevegelse arbeider mot en slik utlevering. De ser på USAs beskyldninger som en grovt urettferdige, som et angrep på en irsk statsborger og ledende sosialist.

SF

Storbritannia: Harde angrep mot ytrings- og forsamlingsfriheten

Seks studenter ved Lancaster universitet ble nylig dømt for eiendomskrempelse under skjerpene omstendigheter for å ha delt ut løpesedler i et auditorium ved universitetet. Markeringen pågikk i tre minutter, og dommen i saken har medgitt at demonstrantene verken truet noen eller prøvde å stoppe aktivitetene.

Fredelige demonstranter som opprettet leir utenfor en militærbase ved Fairford i Gloucestershir ble utsatt for utspøringer av politiet 995 ganger. Den intense ydmykelsen førte til at demonstrantene ikke orket mer.

Aktivistene Keith Richardson fikk nylig konfiskert en gatebod hvor han viste frem bilder av mishandlede dyr. Myndighetene benyttet seg av Løsgjengerloven av 1824, som forbyr

offentlig fremvisning av sår og misdannelser. Loven ble utformet for å hindre veteraner fra Napoleonskrigen fra å vise frem sine sår for å tigge.

En kvinne som protesterte mot dyreforsøk ved å sende to høflige e-poster til et medisinfirma, ble nylig arrestert for "fredsforstyrrelser".

En demonstrant i Hull skal ha blitt arrestert "for å stirre på en bygning".

Klassekampen

Begravde frihandelsavtale i Argentina

Over 50,000 mennesker deltok under det tredje *Folkenes toppmøte* i november, et motarrangement til *Det amerikanske toppmøtet* hvor USAs president og 33 andre statsledere deltok. På motmøtet deltok blant andre presidentkandidat i Bolivia Evo Morales, fotballegenden Diego Maradona, Hugo Chavez og en rekke internasjonale kulturpersonligheter. Chavez benyttet anledningen til å holde en symbolsk begravelse for ALCA (FTAA), USAs foreløpig havarerte frihandelsavtale for Latin-Amerika. "Jeg har tatt med meg spade. Vi må passe på å grave dypt", skal han blant annet ha sagt.

Bolpress

En oppsummering av Samarbeidsregjeringens arbeid

Storingsvalget 2005 var et nederlag for Høyre, KrF og Venstre som sammen hadde danna den såkalte "Samarbeidsregjeringen". Etter regjeringsskiftet kan det være på sin plass å se på hva Samarbeidsregjeringen faktisk stod for.

AV ANDERS HAMRE SVEEN

Sem-erklæringen

Sem-erklæringen var Samarbeids-regjeringens politiske plattform. Her ble det bl.a. slått fast at "Privatskoleloven må forbedres med sikte på en forenkling av kriteriene for godkjenning og en kortere saksbehandlingstid". Samarbeidsregjeringen ønska med andre ord at det skulle bli lettere å danne private skoler. Et annet sted i Sem-erklæringen stod det at "Lærerlønnen må bli mer differensiert (...)" og at man måtte "Avskaffe utlånsordningen for lære bøker i videregående skole".

Videre kunne en lese at "I Sem-erklæringen er målet skattelettelser på 31 mrd. kroner". I Norge går 90 % av aksjeutbyttet til de 10 % rikeste. I 2002 vedtok Samarbeidsregjeringen å fjerne utbytteskatten.

Samarbeidsregjeringens skatteletter gikk i all hovedsak til Norges økonomiske elite. Den første skattereformen ga mest i lettelser til de som tjente over 830 000 kroner og minst til de som tjente under 200 000 kroner i året.

Kutt i offentlige velferdsordninger

I 2002 kutta Samarbeidsregjeringen i den offentlige bostøtta og økte egenandelene for medisin for eldre og uføre. Samarbeidsregjeringen foreslo også å kutte i bevilgningene til næringsutvikling i kommunene med hele 350 millioner kroner og å redusere overføringene til Statens Nærings- og Distriktsutviklingsfond (SND) med 1,7 milliarder kroner.

I forrige stortingsperiode gjennomførte Samarbeidsregjeringen og stortingsflertallet en pensjonsreform som var ment å tre i kraft i 2010. Denne reformen ga offentlige ansatte et 18 prosent kutt i pensjonene gjennom innføring av delingstall, i tillegg til et kutt på 8 prosent på grunn av indekseringa som reduserer pensjonenes vekst til halv lønnsvekst. De som tapte mest på denne pensjonsreformen var de med årsinntekter på mellom 265 000 og 353 000 kroner. Denne reformen inneholdt ingen forbedringer for personer med inntekter på rundt 176 000 kroner. Pensjonsreformen inneholdt en levealdersjustering som tilsier at man enten må jobbe lenger eller motta lavere pensjon. Reformen innebar også at besteårsregelen ble erstatta med en alle-årsregel. Dette betyr at perioder med attføring, arbeidsløshet, deltidsarbeid og liknende teller negativt for pensjonsberegningen. Besteårsregelen derimot, sa at de 20 best lønna åra av yrkeslivet skulle danne grunnlag for pensjonsberegningen.

Samarbeidsregjeringen økte opptjeningstida for sjukepengen fra 2 til 4 uker, økte egenandelene ved sjukdom, innførte tidsbegrensa uførestønad med lavere utbetalinger, reduserte barnetillegget for midlertidig uføre, innførte mer behovsprøving av stønad til barnetilsyn, kutta i statstilskuddet til SFO, fjerna gravferdsstøtta som universell ordning, avvikla studentsetjenestens tilskudd, fjerna en ordning med noen gratis skolebøker i videregående skole og fjerna småbarnstillegget i barnetrygden.

Svekka arbeidervernlovgivning

I sin periode som arbeids- og administrasjonsminister irriterte Victor D. Norman (H) LO gjennom en rekke liberaliseringsforslag i arbeidslivslovgivningen, bl.a. et forslag om økt bruk av midlertidige ansettelser. Hans etterfølger Morten Andreas Meyer (H) fulgte de samme linjene.

I 2004 foreslo Samarbeidsregjeringen en ny tjenestemannslov som bl.a. åpna for midlertidig ansettelse av tjenestemenn, svekka oppsigelsesvernet ved å fjerne bestemmelsene om oppsigelsesfrister, fratok fagforeningenes forhandlingsrett på personalreglementet og fjerna den bestemmelsen som ga de fagorganiserte plass i innstillings- og tilsettingsråd.

I forrige stortingsperiode kom det regjeringsoppnevnte Arbeidslivslovsutvalget (ALLU) med et forslag til en ny lov for å regulere arbeidslivet som klart svekka det lovfesta arbeidervernet. ALLUs flertall gikk bl.a. inn for økt bruk av midlertidige ansettelser og fjerning av dagens lovfesta bestemmelser om arbeidsreglement. Der den forrige Arbeidsmiljølovens uttalte formål var arbeidervern, sa ALLUs innstilling at "En ny lov for arbeidslivet skal ikke bare ivareta arbeidstakernes behov for vern, men må også ivareta virksomhetenes og samfunnets behov (...)" Utvalgets flertall vil foreslå at også hensynet til virksomhetene og samfunnet skal nevnes direkte i lovens formålsformulering."

På NHOs side mot LO

Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO) hadde all grunn til å være fornøyd med Samarbeidsregjeringen. I 2002 grep Samarbeidsregjeringa inn i sjukepleierstreiken med tvungen lønnsnemd. Etter forslag fra Arbeids- og sosialminister Dagfinn Høybråten (KrF) ente arbeidskonflikten mellom Oljearbeidernes Fellessammenslutning og Norges Rederiforbund i 2004 med tvungen lønnsnemd.

Da Heismontørenes Fagforening/EI & It-forbundet i 2004 streika for at "norske lønns- og arbeidsvilkår" skulle "legges til grunn for arbeidet i Norge" avslutta Samarbeidsregjeringen og stortingsflertallet streiken etter 5 måneder ved å vedta tvungen lønnsnemd.

Lederen av LO-forbundet Jernbaneforbundet, Ove Dalsheim, hadde følgende å si om Samarbeidsregjeringen: "Det er over 100 000 arbeidsledige. Utstøtingen i arbeidslivet øker." I løpet av Samarbeidsregjeringas regjeringstid forsvant 20 000 industriarbeidsplasser fra Norge. Samarbeidsregjeringa reduserte perioden arbeidsledige kan motta dagpenger fra 156 til 104 uker, gjorde det slik at arbeidsledige måtte ha tjent mer penger før de hadde rett til å få dagpenger og fjerna de arbeidslediges ferietillegg. Personer med inntekt under 117 576 kroner fikk redusert dagpengeperioden fra to til ett år.

Før Samarbeidsregjeringen tiltrådte var det slik at man mista rett til sjukepenger dersom man hadde vært midlertidig ute av arbeidslivet i tre måneder. Samarbeidsregjeringen endra dette slik at man mista retten til sjukepenger etter å ha vært midlertidig ute av arbeidslivet i en måned.

Tette bånd til Norges økonomiske elite og private næringsliv

NHOs økonomiske støtte til Høyre tidlig på 1990-tallet utgjorde over 6 millioner kroner. I 2001 mottok Høyre et betydelig valgkampbidrag fra NHO. I 2003 mottok Høyre 1,7 millioner kroner fra NHO og i 2004 beløp NHOs støtte til Høyre seg på 840 000 kroner. Høyrestatsråden Kristin Clemet var Samarbeidsregjeringens Utdannings- og forskningsminister. Hun er tidligere viseadministrerende direktør i NHO.

I løpet av Samarbeidsregjeringas regjeringstid forsvant 20 000 industriarbeidsplasser fra Norge.

I 2003 nekta Oslo Høyre å oppgi hvem som støtta partiet med penger. En som lenge har støtta både Høyre sentralt og Oslo

Høyre med pengegaver er mangemillionæren Atle Brynestad. Brynestad har tidligere leda arbeidsutvalget for Høyres økonomistyre, som bl.a. har ansvaret for å samle inn penger til Høyre fra næringslivsorganisasjoner og privatpersoner. I tillegg har Brynestad vært valgkampsekretær for Høyres Kaci Kullmann Five. I 1999 ble det borgerlig flertall i Oslo Kommune og Oslo fikk et byråd bestående av Høyre, KrF og Venstre. I 2001 fikk det private eiendomsselskapet Bjørndalen Eiendom AS, eid av Atle Brynestad, en avtale med Oslo kommune uten at tjenesten først ble satt ut på anbud. Denne avtalen sikra Bjørndalen Eiendom AS leieinntekter på minst 300 millioner kroner.

Foran stortingsvalget 2001 ga Stein Erik Hagen 200 000 kroner til Kristelig Folkeparti gjennom Hagens familieselskap Canica. I løpet av valgkampen mottok KrF også penger fra NHO og Norges Rederiforbund. Daværende NHO-president Jens Ulltveit-Moe ga KrF en personlig gave på 100 000 kroner. Gaven ble gitt anonymt, men hemmeligheten

ble avslørt. Stein Erik Hagen lova ga betydelig økonomisk støtte til valgkampene til Høyre, KrF, Venstre og FrP, i forbindelse med stortingsvalget 2005.

Per-Kristian Foss (H) deltok på en lukka næringslivsmiddag hos milliardær og Høyre-bidragssyter Stein Erik Hagen da han var finansminister. Til stede var en rekke andre topper fra det private næringsliv. Kristin Clemet (H) var også på næringslivsmiddager hos Stein Erik Hagen, en gang før hun ble statsråd og en gang i løpet av høsten 2002. Børge Brende (H) deltok på en privat middag hos Stein Erik Hagen da han var næringsminister.

Da de steinrike brudeparet Stein Erik Hagen og Mille-Marie Treschow skulle feire bryllupet sitt i 2004 i Fritzøehus i Larvik var de passa på av politi. En av gjestene var daværende statsminister Kjell Magne Bondevik (KrF), som her fikk møte en rekke bidragssytere til Kristelig Folkeparti. I tillegg til Stein Erik Hagen var moldenserne Erik Berg og Stig O. Jacobsen tilstede på bryllupsfeiringa. Disse hadde forbindelse med Stein Erik Hagen via selskapet Berg Jacobsen Investor AS, hvor Hagen er styremedlem. Berg og Jacobsen ga gjennom dette selskapet 600 000 kroner i direkte pengestøtte til KrF fra 2001 til 2004. Bondevik var ikke den eneste politikeren som deltok på Hagens og Treschows bryllup. Blant gjestene var også daværende finansminister Per-Kristian Foss (H) og FrPs nestleder Siv Jensen.

I 2004 kunne Dagbladet avsløre at Høyres folkevalgte er Stortingets lønnsadel med en gjennomsnittsinntekt på nesten 700 000 kroner. Det ble også klart at Høyres partigruppe på Stortinget er den eneste partigruppa med millionformue i snitt. Høyremannen Herman Friele er Bergens ordfører. Gjennom sine kaf-

forts. s. 24

I 2004 kunne Dagbladet avsløre at Høyres folkevalgte er Stortingets lønnsadel med en gjennomsnittsinntekt på nesten 700 000 kroner. Det ble også klart at Høyres partigruppe på Stortinget er den eneste partigruppa med millionformue i snitt.

feforretninger har Friele blitt en svært rik mann. I 2004 hadde han 11 820 600 kroner i inntekt og 65 429 000 kroner i formue.

I perioden 1981-84 var Venstres Lars Sponheim konsulent for firmaet A/S Consults i Ulvik. Sponheim var Samarbeidsregjeringens Landbruks- og matminister. I perioden 1980-81 jobba Per-Kristian Foss (H) som konsulent i Norges Rederiforbund. Samarbeidsregjeringens fiskeri- og kystminister Svein Ludvigsen (H) var banksjef for Sparebanken Nord-Norge Tromsø i perioden 1982-1989. I perioden 1990-92 var Samarbeidsregjeringens forsvarsminister Kristin Krohn Devold (H) medlem av styret i Oslo Data. Før han ble utnevnt til moderniseringsminister i 2004 var Morten Andreas Meyer (H) direktør i rådgivningsdelen av det internasjonale selskapet Price Waterhouse Coopers.

Tettere bånd mellom stat og religion

Som kultur- og kirkeminister reduserte Valgerd Svarstad Haugland (KrF) den offentlige støtta til avisene og tidsskriftene Ny Tid, Morgenbladet, Friheten og den kvenske avisa Ruijan Kaiku. Den offentlige støtta til kristelige aviser som Korsets Seier, Magazinet og Norge Idag ble økt. Dagen før KrFs landsmøte starta i Tønsberg ble det kjent at miljøvernminister Knut Arild Hareide (KrF) ønska å overføre offentlig støtte fra Bellona til Den norske Kirke. Totalt ble støtta til Bellona redusert med 200 000 kroner. Den norske Kirke mottok 500 000 ekstra kroner for "utvikling av miljøvennlige gravkranser, jobbing med plener og drifting av Kirkens miljøhjemmeside på nettet".

Kjell Magne Bondevik er den første norske statsministeren i moderne tid som har mottatt og takka ja til St. Olavsorden. Bondevik mottok Storkorset av St. Olavsorden.

Samarbeidsregjeringens utviklings- og bistandsminister Hilde Frafjord Johnson (KrF) sørga for at de kristne misjonsorganisasjonene i Bistandsnemnda fikk en økning i statlig støtte på 16,7 % fra 2000 og fram til 2004-budsjettet.

I regjeringas forslag til statsbudsjett i 2004 ble det foreslått skattefradrag for pengegaver til

menigheter, men ikke skattefradrag for pengegaver til idrettslag.

Utdanningspolitikk

Utdannings- og forskningsminister Kristin Clemet (H) har sagt at hun mener at lærertett-heten i Norge, sammenligna med andre land, er for høy, og hevda at den offentlige skolen i Norge har en tilstrekkelig økonomi. Regjeringa og stortingsflertallet fjerna i løpet av perioden klassesdelingstallet som fastsatte en maktsgrense på hvor mange elever det skulle være pr. lærer i den offentlige skolen.

Samarbeidsregjeringen gjennomførte den såkalte "Kvalitetsreformen". Denne reformen innebærer bl.a. en endring i styringsformen for høyere utdanningsinstitusjoner som svekker de ansattes og studentenes innflytelse. Ifølge kvalitetsreformen skal hver enkelt institusjons styre bestå av rektor, prorektor, to medlemmer valgt av de ansatte i undervisnings- og forskningsstillinger, to medlemmer valgt av studentene og fire eksterne medlemmer. Samarbeidsregjeringen og FrP vedtok også et kraftig kutt i studentrabatten på kollektiv transport. Samtidig økte de transportstøtta til kongefamilien.

Kristin Clemet innførte nasjonale prøver i den offentlige skolen med offentliggjøring av resultatene for hver skole. Både Elevorganisasjonen og Utdanningsforbundet gikk etter hvert imot nasjonale prøver og en rekke elever rundt om i Norge boikotta sjølve prøvene. Samarbeidsregjeringen og FrP vedtok den såkalte Friskoleloven, som gjorde det lettere å etablere private skoler i Norge.

Samarbeidsregjeringens utenrikspolitikk

Fra 2002 til 2003 økte den totale summen av det norske forsvarrets militære handel med Israel fra 2 millioner kroner til 130 millioner kroner. Etter personlig invitasjon fra statsminister Kjell Magne Bondevik besøkte Israels statsminister Ariel Sharon Norge i juli 2003. Bondevik møtte Sharon i sin egen hjemby Molde. Den israelske atomfysikeren og tidli-

gere samvittighetsfangen Mordechai Vanunu søkte flere ganger om politisk asyl i Norge, men fikk avslag fra Samarbeidsregjeringen hver gang.

Samarbeidsregjeringen sendte norske soldater til det okkuperte Afghanistan og det okkuperte Irak. 160 000 nordmenn protesterte mot krigen i Irak. Bevilgningene til opplysningsarbeidet om fredsspørsmål ble kuttet med 64 prosent, fra 2,3 millioner til 850 000 kroner da statsbudsjettet ble vedtatt høsten 2004. Kuttet ble opprettholdt i revidert nasjonalbudsjett 2004.

Privatisering, delprivatisering og konkurranseutsetting

Samarbeidsregjeringen reduserte det offentlige eierskapet i Telenor, Norsk Hydro og SND Invest. Samarbeidsregjeringen og stortingsflertallet vedtok en oppsplitting og privatisering av Jernbaneverket. Under Moderniseringsminister Morten Andreas

Den israelske atomfysikeren og tidligere samvittighetsfangen Mordechai Vanunu søkte flere ganger om politisk asyl i Norge, men fikk avslag fra Samarbeidsregjeringen hver gang.

Meyer økte bruken av offentlig-privat samarbeid (OPS). OPS innebærer at private selskaper tar på seg investering, utbygging og noen ganger også drift, mens det offentlig leier anlegg og tjenester fra privat sektor gjennom kontrakter. Disse kontraktene har gjerne en varighet på flere tiår.

På kollisjonskurs med miljøbevegelsen

I 2004 ga Samarbeidsregjeringen klarsignal for bygging av gasskraftverk i Hammerfest. Miljøbevegelsen hevda at dette gasskraftverket vil slippe ut like mye CO2 som 420 000 biler. Miljøbevegelsen var også misfornøyd med at Samarbeidsregjeringen både opprettholdt SFTs utslippstillatelse for Hydros leteboring i Barentshavet og foreslo fullt fritak fra elavgiften for all næringsvirksomhet.

I 2003 hadde Vestfold fylkeskommune meldt sin interesse om å kjøpe Østre Bolærne. I 2004 solgte Samarbeidsregjeringen, gjennom Forsvarets eiendomsselskap Skifte Eiendom A/S, naturperlen Østre Bolærne til Brunstad Conference Center AS, et selskap som eies

Abonner på Sosialistisk fremtid!

Sosialistisk fremtid er et partipolitisk uavhengig tidsskrift og utgis av Bevegelsen for Sosialisme. Vi mottar ingen form for statsstøtte og er helt avhengig av abonnements- og løssalgssinntekter for å holde liv i bladet. Alle som jobber med bladet gjør dette gratis. Trykking og distribusjon koster derimot penger.

Sosialistisk fremtid sprer informasjon om forhold i Norge og verden, politisk teori og forsøker å forene og fornye venstrekreftene.

Vi mener at Norge trenger oss. Er du enig - da er du en av de vi trenger. Enten som abonnent eller selger.

Fyll ut kupongen under eller send en e-post til sosialistiskfremtid@bevegelsen.no

av Den kristelige menighet, også kjent som Smiths Venner. Bellona og folkeaksjonen Bolærnes Venner aksjonerte og demonstrerte for å få omgjort salget til Smiths Venner. Etter mye om og men ble salget omgjort. I dag er det Vestfold fylkeskommune og Nøtterøy kommune som eier Østre Bolærne.

Fremskrittspartiet som Samarbeids-regjeringens støttespiller

FrPs leder, Carl I. Hagen, var en del i media fordi han ikke ønska "folk i sin egen hage". Hagen eier nemlig en strandtomt på Kalvetangen på Nøtterøy og arbeider nå for å hindre at kyststien går gjennom næringseien- dommen og et område mot vannet som er regulert til friluftsfornål.

Hagens parti, Fremskrittspartiet (FrP), var Samarbeidsregjeringens støttespiller. Fremskrittspartiet mottok i forrige stortingsperiode økonomisk støtte fra Norges Rederiforbund.

Som gjesteforeleser på en konferanse hos den kristne organisasjonen Levende Ord Bibelsenter roste Carl I. Hagen kristendommen, understreka FrPs støtte til Israels nåværende politikk og sa bl.a. at "hvis Muhammed ba barn komme til ham var det for å bruke dem i sin kamp for å islamisere verden". Hadde Kristiansand FrP fått det som de ville da ville det vært et lovforbud mot islam i Norge. FrPs stortingsgruppe, med unntak av John I. Alvhøim, foreslo i løpet av perioden et lovforbud mot hijab i Norge. Dette var partiet alene om.

I skattepolitikken fjerna Samarbeids-regjering- en pendlerfradraget og kostfradraget for pendlere med støtte fra FrP. FrP stemte for nye finansieringsregler for sjukehusene som førte til kutt i samtlige av de fem statlige helseforetakene. I 2003 kuttet Samarbeidsregjeringen og FrP i arbeidsledighetstrygden. I 2002 stemte FrP for tvungen lønnsnemd i forbindelse med sjukepleierstreiken. I 2004 stemte FrP for tvungen lønnsnemd i forbindelse med både streiken til Oljearbeidernes Fellessammenslutning og i forbindelse med streiken til Heismontørenes Fagforening/EI & It-forbundet.

JA, jeg vil:

☐ abonnere (135,- / 4 nr.)
☐ hjelpe til å selge, kontakt meg.
☐ kjøpe tidl. nr. (20,-/stk)
[1/2003] [2/2003] [1/2004] [2/2004] [1/2005]

Navn: _____

Adr.: _____

Postnr./sted: _____

E-post: _____

Telefon: _____

Du
betaler
porto

SOSIALISTISK
fremtid

**Boks 131
5804 BERGEN**

POLITISTATEN

Hendelsene i Abu Ghraib-fengselet i det okkuperte Irak har fått betydelig oppmerksomhet. Overgrepene som finner sted internt i USA stiller dem i skyggen.

AV EVEN SANDVIK UNDERLID

En reportasje titulert "Politistaten USA" kan romme mye. Jeg finner det ikke unaturlig å begynne med det amerikanske fengselsvesenet. Det skulle etter hvert være kjent at USA har verdens høyeste fangetetthet. Det eksakte tallet per 2004 var 701 fanger per 100,000 innbyggere.¹ Dette er høyere enn Russland og mer enn dobbelt så høyt som et land som Cuba, om vi skal tro professor i kriminologi Nils Christies anslag.² 43,91 % av de innsatte er svarte, selv om bare 12,32% av landets samlede befolkning er svart.³ Bygging og drift av fengsler, og bruk av fanger som arbeidskraft har blitt en stor industri. I denne forbindelse spiller statlige og private interesser sammen i en korporativ allianse, et trekk vi vanligvis forbinder med fascistiske politiske systemer.

Fanger slås, tortureres og drepes over hele landet. Vi kunne nylig lese i Dagbladet og andre norske aviser om en 64 år gammel mann som ble slått til blods av tre politimenn fordi han var "synlig beruset" i det katastroferammede New Orleans.⁴ Det som er verre å få øye på er mishandlingen av fanger som foregår i fengsler i alle delstater. En tv-reportasje fra britiske Channel 4 satte nylig fokus på disse grusomhetene og viste hvordan rettsapparatet beskytter "sine egne" ved å dekke over beviser på drap av fanger.⁵ I filmen får vi se videoopptak av brutal og organisert mishandling av fanger, som gjerne ender med brukne ribbein, eller i noen tilfeller, med døden. Den viser til bruken av en stol som fungerer som en slags tvangstrøye. Minst 20 dødsfall knyttes til benyttelsen av denne stolen, i følge filmen. Bruk av elektrosjokkpistolen Taser kobles til 103 dødsfall mellom juni 2001 og november 2004 i en rapport fra Amnesty International.⁶

Det amerikanske fengselsvesenet er ikke bare noe som virker innenfor USAs fysiske territorium. Så langt har flere hundre mennesker

mistenkt for støtte til terrorisme blitt transportert til basen på Guantanamo Bay - amerikanskokkupert territorium på Cuba - og andre interneringsleire.⁷ Men dette skulle være godt kjent for de fleste, så la oss gå videre.

Den historiske dimensjonen - skinnendemokratiet

Det amerikanske topartisystemet har måttet tåle mye kritikk opp gjennom tidene. En av de mer underholdende, om enn ikke særlig autoritative kommentarene skal ha kommet fra en sovjetisk president. Etter at en amerikansk rapport beskyldte ham for å lede et diktatur foreslo han spøkefullt å dele opp sitt eget lands kommunistiske parti i to, slik at man fikk et kommunistparti for folk som bor på landet og et kommunistparti for de som bor i byene. Dermed ville man få topartisystem og demokrati etter amerikansk standard. Uttalelsen synliggjør, uavhengig av hvem den kom fra, et vesentlig trekk ved det amerikanske politiske systemet. Dette systemet henter legitimitet ved å vise til en valgfrihet som i stor grad er illusorisk. Sosialistisk fremtid har tidligere hatt som tema hvordan mange av historiens blodigste imperialisttokt har blitt

Amnesty melder om over 100 dødsfall knyttet til elektrosjokkpistolen Taser

startet under ledelse av det såkalt demokratiske partiet i USA.⁸ Dette inkluderer Vietnam-krigen, som kostet tre millioner vietnamesere og 58.000 amerikanske soldater livet. De to partiene i USA har gang på gang vist gjennom praksis at de representerer de samme klasseinteressene. Sammen med den øvrige samfunnseliten kontrollerer de også massemedia og manipulerer informasjonen som når ut til befolkningen.

Den amerikanske tradisjonen har i stor grad vært å tolerere opposisjon så lenge den ikke representerer noen virkelig utfordring for makten. I et slikt perspektiv er det bare naturlig at den kommunistiske verdensbevegelsens styrke i tiden etter den andre verdenskrig provo-

serte frem Mccarthyismens hekseprosesser. Gode borgere fikk smake arbeidsforbud og fengsling på grunn av sine antatte politiske sympatier. Siden kom oppsvinget for de svarte frigjøringsbevegelsene i USA på 60-tallet. Disse ble møtt med COINTELPRO-programmet, som blant annet innbefattet offentlige svertkampanjer kombinert med planting av falske beviser for å legitimere arrestasjonsbølger av dissidenter. COINTELPRO innebar også utstrakt bruk av provokatører og ryktespredning innad i de sosiale bevegelsene, for å splitte disse. Hvite ble satt opp mot svarte, studenter mot arbeidere, arbeidere mot sosialhjelpsmottakere, menn mot kvinner, religiøse mot ateister, jøder mot muslimer og så videre. Mot slutten av sekstitallet utførte politiet systematiske razziaer mot opposisjonelle aviser, hvor de destruerte skrivemaskiner, fotoutstyr, artikkelmateriale og trykkpresser som ble brukt av kritikere av makten.⁹ Med dette friskt i minnet kan vi bare forestille oss hvordan maktapparatet ville ha reagert i en situasjon hvor flertallet i befolkningen krevde et annet samfunnssystem.

Krigen mot dissidentene

En viktig sak for amerikanske dissidenter har vært å få stengt School of Americas, en militær treningsleir i Fort Benning, Georgia. Dette er en institusjon hvor over 60,000 latinamerikanere fått utdanning i antiopprørsteknikker, snikskyttervirksomhet, psykologisk krigføring, etterretning og avhørsteknikker. Skolen har trent opp flere latinamerikanske diktatorer for å forsvare USAs interesser i verdensdelen. I følge organisasjonen School of Americas Watch har flere hundre tusen latinamerikanere blitt ofre for tortur, voldtekt, drap, "forsvinninger" eller de har blitt drevet på flukt av soldater trent ved denne skolen. Men også på hjemmebane fortsetter den amerikanske staten å reagere repressivt mot egne landsmenn som på fredelig vis kjemper for å få stengt skolen. Sammenlagt har 180 menneskerettighetsaktivister tilbrakt over 81 år i fengsel som følge av

N USA

sitt engasjement i denne saken.¹⁰

De to mest omtalte politiske fangene i USA er Leonard Peltier og Mumia Abu-Jamal. Førstnevnte er mest kjent som forkjemper for indianernes rettigheter, sistnevnte som radikal sosialist. Abu-Jamal, som er dømt til døden, ble utnevnt som æresborger av Paris ved byens borgermester Bertrand Delanoë den 4. oktober 2003. Angela Davis - tidligere politisk fange og mange-årig medlem av

USAs kommunistiske parti - kom til Paris for å motta prisen på vegne av Abu-Jamal. Hun benyttet anledningen til å gjøre oppmerksom på at det finnes mange andre politiske fanger i USA.¹¹ Organisasjonen The Jericho Movement arbeider for å frigi 60 personer som de mener faller inn under denne kategorien.¹² Mens det ofte stilles nokså moderate krav til bevisførsel for at man virkelig er en politisk fange i diskusjoner om land som vanligvis regnes som totalitære, stilles det i USAs tilfelle strenge krav for å bevise noe som ofte ikke lar seg bevise. Et trekk ved den amerikanske totalitarismen er jo nettopp at den politiske undertrykkelsen er subtil, at man sørger for å finne eller lage andre forhold enn politisk oppsetsighet som kan danne grunnlaget for fengsling. Noen menneskerettsorganisasjoner synes likevel å gå ut fra et grunnpremiss om at politiske fanger i USA er utenkelig, og utformer sin etterforskningsvirksomhet deretter.

Enklere å fengsle opposisjonelle med terrorlovene

Et trekk som kan gjøre det enklere å fengsle politisk opposisjonelle i hele verden, er stempelingen av organisasjoner som FARC-EP i Colombia som terroristgrupper. Etter årevis med press fra USA har nå også EU blitt med på denne praksisen. På denne måten kan man også stemple en rekke gamle og kjente venstreorienterte grupperinger i USA og Europa, deriblant mange store kommunistiske og sosi-

alistiske partier, som støttespillere for terrorisme. Det er for eksempel ikke lenge siden SVs søsterparti i Sverige, Vänsterpartiet sendte penger til FARC-EP. De betraktet organisasjonen som en frigjøringsorganisasjon som kjempet mot en undertrykkende statsmakt. Dette har nå blitt straffbart å mene. Borgerrettsorganisasjonen Oprør i Danmark, som har 600 medlemmer, er under harde angrep fra politiet fordi de har problematisert denne politikken. Blant annet har deler av hjemmesidene deres blitt beordret stengt og lederen har blitt siktet etter den danske straffelovens § 114, den såkalte terrorparagrafen. Colombianske myndigheter har kommet med det absurde kravet å få ham utlevert til sitt eget land, hvor politisk opposisjonelle blir utsatt for den verste tortur.¹³ Personer som forfatter artikler som den du leser nå, kan defineres som terror sympatisører - fordi vi problematiserer den rådende politikken. Men i USA har lovene også vist seg nyttige i

bruk mot personer som aldri har uttalt seg om dem. En melding fra nyhetsbyrået Associated Press den 14. september i år forteller hvordan politiet i USA bruker det nye lovverket for å slå ned på hverdagskriminalitet, og hvordan enkelte politistasjoner helt åpent har begynt behandle fredsaktivister som kriminelle ved å opprette offentlige mapper på dem.¹⁴

Paul Craig Roberts, tidligere høytstående tjenestemann i Reagan-administrasjonen, sier følgende om avskaffelsen av rettstaten i USA, i artikkelen "Politistaten er nærmere enn du tror". "Habeas corpus er den sterkeste beskyttelsen amerikanere har mot fremveksten av en politistat. Habeas corpus sikrer at amerikanere bare kan bli arrestert ved lov. [...] I dag i USA krever statens utøvende makt retten til å arrestere en borger på eget initiativ og å holde på denne borgeren på ubestemt tid. Med andre ord er ikke amerikanere lengre beskyttet mot vilkårlige arrestasjoner og fengsling på ubestemt tid".¹⁵

Reiseforbud og vilkårlige arrestasjoner

En mann som ikke lengre slipper inn i USA er den svenske kriminalforfatteren Jan Guillou. Den 29. august kunne han bekrefte overfor avisen Aftonbladet at amerikanske myndigheter anser ham som "terrorist".¹⁶

Men også den andre veien - ut av USA - finnes det et reiseforbud. Det gjelder for de amerikanere som vil til Cuba, inntil nylig det eneste landet som har stått for en virkelig annerledes politikk i regionen. Det ligger nok flere motiver bak dette reiseforbudet. Men dersom mange

BORGERRETTIGHETER

amerikanere dro til Cuba kan vi jo tenke oss at de ville kunne få andre perspektiver på verden som ikke er ønskelige for Bush-regimet. Blant annet ville de kunne få kjennskap til at USA er en stat som fremmer internasjonal terrorisme, for eksempel gjennom sin beskyttelse av den CIA-trente terroristen Luis Posada Carriles, også kjent som "Latin-Amerikas Bin Laden". Terrorisme, når det rammer *fiendens* sivile, synes å være akseptabelt i Bush-administrasjonens øyne. Amerikanerne, dersom de fikk lov av egne myndigheter å reise til Cuba, ville også kunne bli oppmerksom på andre ting. For eksempel at fem cubanere sitter fengslet i USA for å ha søkt å infiltrere og hente ut informasjon fra terrornettverk som planla angrep mot Cuba, terrorvirksomhet som ikke amerikanske myndigheter viste vilje til å gjøre noe for å forhindre. FNs arbeidsgruppe mot vilkårlige fengslinger har fordømt prosessen mot de fem.¹⁷

En kvinne som neppe deler Bush-administrasjonens syn på de fem cubanerne som kriminelle er den svarte borgerrettsaktivisten Assata Shakur, som flyktet fra USA og ble innvilget eksil på Cuba på 1970-tallet. Takket være effektiv cubansk sikkerhetspolitikk er hun fortsatt i trygghet på den karibiske øyen, trass i uttalelser fra amerikanske myndigheter som vanskelig kan tolkes som annet enn oppfordringer til å kidnappe henne.¹⁸

En annen karibisk øy som lider under USAs politikk er Puerto Rico. Landet fungerer i realiteten på mange måter som om det skulle være en del av USA, selv om landet har en viss selvstyremyndighet. Det amerikanske militæret har store baser der og amerikansk politi opererer fritt. Musikeren og opprøreren Filiberto Ojeda Rios har blitt en legende i kampen for et fritt Puerto Rico. Nylig omringet FBI hans tilholdssted, gikk inn og drepte ham. Amerikanske myndigheter definerer ham som terrorist, og dermed lovløs, fordi han på 1980-tallet var med på å gjennomføre et bankran for å finansiere kampen for et fritt Puerto Rico.

Naboen som rapportør

Michael Moore presenterte i filmen *Fahrenheit 9/11* noen enkelttilfeller av ofre for overvåkingen, blant dem en mann som hadde ytret

noen kritiske ord om Irak-krigen på et treningssenter, og kort tid etterpå ble oppsøkt av politiet på grunn av dette. Noen kunne kanskje villedes til å tro at slike tilfeller, når de kommer frem i media, bare er spredte enkeltepisoder. Sannheten er at Bush-administrasjonen i 2002 opprettet et omfattende spionasjeprogram, kalt Operation TIPS, som baserer seg på at frivillige registrerer seg som "observatører". Postbudet, bussjåføren eller naboen følger med på mistenkelig virksomhet i sitt nærmiljø.¹⁹ I følge tidsskriftet *Monsun* skal systemet etter planen involvere en større prosentdel av befolkningen enn overvåkningsorganisasjonen Stasi i det gamle Øst-Tyskland.²⁰

Ofte er den mer subtile undertrykkelsen den mest effektive. Den kan skremme folk fra å engasjere seg, og til og med knekke dem som mennesker. Gary Webb, kjent uavhengig journalist som i en bok avdekket hvordan krefter i CIA smuglet kokain fra Nicaragua til USA, ble funnet død i sin leilighet i fjor. Han levde i frykt den siste tiden av sitt liv. Sannsynligvis dreide det seg om et selvmord.²¹ Men muligheten er også til stede for at det kan ha dreid seg om et politisk motivert drap.²²

En annen sak som så vidt har blitt problematisert i media i USA, og meg bekjent ikke i det hele tatt her i Norge, er senator Paul Wellstones dødsfall. Wellstone var regnet som det amerikanske senatets eneste virkelig venstreorienterte og krigskritiske medlem. En tilsynelatende helt vanlig dag i 2002 styrtet småflyet hans. Dr. Michael I. Niman, som underviser i journalistikk og mediestudier ved Buffalo State College, skrev etter hans dødsfall at "[jeg kjente] skam for å ikke ha skrevet i min faste avisspalte, for måneder siden, at jeg ante at Paul Wellstones liv, mer enn noen annen politiker i Washington, stod i fare".

En kan selvfølgelig ikke utelukke at det i dette tilfellet var snakk om en ordinær ulykke. Men statistisk er sjansen svært liten for at en prominent politiker dør i et flykrasj. Fra den andre verdenskrig og frem til i dag har det vært få tilfeller av slike ulykker, selv om toppolitikere er en yrkesgruppe som benytter seg mye av denne formen for transport. Blant de få andre

amerikanske toppolitikere som har dødd i småflyulykker finner man demokraten Mel Carnahan. Han døde i år 2000, tre uker før valget hvor han stilte som motkandidat til John Ashcroft til senatet. Ashcroft er i dag justisminister under Bush-regjeringen. Går vi litt lengre tilbake i tid døde John Heinz under liknende omstendigheter. Han var en liberal republikaner som aktivt kritiserte Vietnam-krigen og siden gikk aktivt inn i arbeidet for miljøsaken og økte bevilgninger til skole og helsestell. Han arbeidet for forsoning med Cuba. Vi kan også nevne John Tower. Han var best kjent som leder for Tower-kommisjonen, som arbeidet med etterforskningsarbeid i forbindelse med Iran/Contras-skandalen. Eller Mickey Leland, som satt i kongressen i seks perioder for demokratene, og var en frittalende kritiker av det USA-støttede apartheidregimet i Sør-Afrika. Skal vi gå enda litt lengre tilbake i tid kan vi nevne Hale Boggs, en fremtredende demokratisk politiker som satt i komiteen som etterforsket drapet på John F. Kennedy. Ja, alle i småflyulykker.²³

Ydmykelse er også en strategi som blir brukt overfor fredsdemonstranter. I byen Westwood den 10. november 2004 dukket det for eksempel opp en stridsvogn som uanmeldt og uten begrunnelse kom kjørende mot en folkemasse av demonstranter.²⁴ Ellers kunne aktivister fra den amerikanske fredsbevegelsen for to år siden fortelle meg at husransaker og nattlige innbrudd uten at noe ble stjålet var vanlig kost for organisasjoner som for eksempel paraplyorganisasjonen ANSWER (Act Now to Stop War and Racism).

Ved en nylig seremoni ved Fredslunden i Molde sa forsker Johan Galtung at Bush-regimet "antakelig vil føre landet [USA] inn i diktatur".²⁵ Så blir spørsmålet hvilken kurs resten av verden vil ta.

Reiseforbud for amerikanske borgere

Flere rapportører per innbygger enn i Øst-Tyskland

Kilder:

1. International Centre for Prison Studies at King's College London
2. ssb.no/samfunnsspeilet/utg/200103/02/
3. hrw.org/backgrounders/usa/incarceration/
4. dagbladet.no/nyheter/2005/10/10/445880.html
5. Reportasjen heter "Americas Brutal Prisons" og produsert av Deborah Davies ved britiske Channel 4.
6. web.amnesty.org/library/index/engamr511392004
7. web.amnesty.org/pages/guantanamobay-index-eng
8. Sosialistisk fremtid #2/2004.
9. mediafilter.org/MFF/USDomCovOps1.html
10. soaw.org/new/article.php?id=339
11. modkraft.dk/article.php?sid=2622
12. thejerichomovement.com/
13. opror.net/

14. sfgate.com/cgi-bin/article.cgi?f=/news/archive/2003/09/14/national1259EDT0480.DTL
15. counterpunch.org/roberts10102005.html
16. aftenbladet.se/vss/bocker/story/0,2789,706261,00.html
17. politicalaffairs.net/article/view/14731/108
18. assatashakur.org/
19. cbsnews.com/stories/2002/08/10/national/main518273.shtml
20. modkraft.dk/article.php?sid=1574
21. narcosphere.narconews.com/story/2004/12/15/184725/08
22. prisonplanet.com/articles/december2004/141204webbmurdered.htm
23. alternet.org/story/14399/
24. indymedia.org/
25. r-b.no/apps/pbcs.dll/article?AID=/20050829/KULTUR/108290006&SearchID=73220854735812

AV KATHARINE AINGER

Det nye bondeopprøret

Landbruksindustrien gjør bønder livegne eller fjerner livsgrunnlaget deres. Men bøndene kjemper imot.

Enhver vare i et supermarked har en historie å fortelle, hvis vi bare finner den. Produktene trosser sesonger, geografi, kriger, avstander, natur. Det er vinter utenfor, men inne i supermarkedet ligger ananas fra Elfenbenskysten, fortsatt små og grønne, badet i summende halogenlys. Det er borgerkrig i Elfenbenskysten, men det ser ikke ut til å ha stoppet strømmen av tropiske frukter til det kalde nord. Ved siden av ligger underlige knudrete stykker med ingefær gravet opp av jorda i Kina. Gala-epler fra Frankrike i poser til halv pris. Avocadoer fra Israel og Chile. Bleike tomater fra Kanariøyene.

Ferdigmaten fyller kjølediskene sammen med små bunter babymais pakket inn i plast fra plantasjer i Kenya. Her er torsk dratt opp av trålere i det overfiskete, kalde, nordlige Atlanterhavet. Selv om vi ikke kan høre historiene til de varene vi som vi velger å putte i handlekurven, skriver de på kroppen og bevisstheten vår med sitt eget språk, de skriver på våre familier, vår økonomi og våre landskaper. Det betyr liv eller død i fjerne land som har navn vi knapt kan tyde på innpakningene.

Vi er alle sammen påvirket av den globale økonomien på den mest grunnleggende og intime måte gjennom våre matvarer.

Disse sammenhengene blir først synlige når de menneskene som produserer matvarene minner oss om dem. De som arbeider på landet, utgjør en sterk kilde av kulturell identitet, enten det er mexicanske campesinos, argentinske gauchos, franske paysanne, australske conkies, eller flathattede bønder fra Yorkshire. Deres bilder brukes til å markedsføre matvarene, fordi vi forbinder dem med livet på landet, natur og god helse.

Men de virkelige menneskene som produserer matvarene våre er i ferd med å miste levebrødet og tvinges til å forlate jorden sin.

Omvendt auksjon

I de siste par årene har britiske melkebønder i frustrasjon og sinne over melkeprisen brått fall, blokkert supermarkeder i hele landet, helt ut melken og boikottet leverandører. Hvorfor blokkere supermarkeder?

Den gjennomsnittsprisen som en britisk bonde får for melken er den laveste på 30 år. Supermarkedenes forhandlingsposisjon er så fordelaktig at den prisen som bøndene får for produktene er vedvarende fallende. I 2002 begynte supermarkedsgiganten Tesco å avholde internasjonale "omvendte" auksjoner for deres leverandører i hele verden. De måtte underby hverandre helt til Tesco oppnådde den laveste prisen. Supermarkedene gir forbrukerne skylden fordi de vil ha "billig mat", men for 50 år siden fikk bøndene i Europa og Nord-Amerika mellom 45 og 60 prosent av de beløpene forbrukerne brukte på mat. I dag har bøndenes andel falt til 7 prosent i Storbritannia og 3,5 prosent i USA.

Selv det mest ekstreme symbolet på den hardføre individualisten - cowboyen - er en truet art. De fleste ranchene på de store slettene i Nebraska er permanent på konkursens rand. De pantsetter eller selger jord og kveg for å overleve. Cowboyen rir mot sin endelige solnedgang, mens de store slettene avfolkes.

Detaljene er særegne for hvert enkelt land, men tendensen er internasjonal: Landbrukets krise er verdensomspennende.

Bøndene forsvinner

De seks landene som grunnla den Felles Europeiske Landbrukspolitik, hadde 22 millioner bønder i 1957. I dag er antallet falt til 7 millioner. 20 prosent av EUs rikeste og største godseiere mottar 80 prosent av EU - subsidene.

Canada mistet en fjerdedel av sine bønder mellom 1941 og 1961, og fallet fortsetter. I 1935 var det 6,8 millioner arbeidende bønder i USA. I dag er tallet 1,9 millioner - færre enn tallet på fanger i USAs fengsler. Selvmord er nå den vanligste dødsårsak blant amerikanske bønder. I Storbritannia er det et selvmord blant bøndene hver uke.

I fattige land er situasjonen enda verre. Halvparten av verdens befolkning lever stadig av jorda. Det er de som sørger for mat til flertallet av jordas fattige. I Sørøst-Asia og Afrika sør for Sahara lever over 70 prosent av befolkningen av jorda. Landbruket utgjør i gjennomsnitt halvparten av den totale økonomien.

I Filippinene er tallet på landbrukshusholdninger i den maisproduserende Mindanao-provinsen falt til det halve. Mellom 1985 og 1995 falt antallet av ansatte i landbruket i Brasil fra 23 til 18 millioner. I Kina anslår man at 400 millioner bønder står i fare for fullstendig å miste levebrødet. Overalt forsvinner småbøndene.

Agrobusiness

Hvorfor skjer dette? Et eller annet sted må noen ha fordeler av det. Svaret er ikke vanskelig å finne. Det finnes ikke i jorden men i de transnasjonale selskapene som er kjent som "agrobusiness". De opererer over hele planeten, kjøper til laveste pris og setter enhver bonde i direkte konkurranse med alle andre bønder. Mens prisen på jordbruksproduktene er blitt presset ned, har prisen på for eksempel såkorn, gjødsel og insektmidler økt. Kontrollen med "matkjeden" konsentreres på stadig færre hender.

Ifølge Bill Hefermann, landbrukssosiolog ved Missouris universitet, er det i enkelt tilfeller "full integrert kontroll med matvaresystemet fra gen til supermarkedsdisken". Da de to gigantiske selskapene Monsanto og Cargill inngikk partnerskap kontrollerte de såfrø, gjødsel, ugressmidler, landbruksfinansiering, korninnsamling, korn og forbehandling, kvegproduksjon og slakt og mange ferdig-

produkter. Dette systemet - utviklet i USA - blir i globaliseringens navn eksportert til andre land.

Dette nivået av kontroll er en av årsakene til bekymring over genmodifiserte matvarer. Genmodifiseringen gir agrobusiness enda flere våpen til å gjennomtvinge total avhengighet av deres patenterte såfrø. Bruken av genmodifisert såfrø forutsetter ofte bruken av ugressmidler eller andre "kjemikalier" - som bonden selvfølgelig skal kjøpe av samme firma.

Dette er hemmeligheten bak "utryddelsen av familiebrukene i nord og småbøndene i sør. For å få dem bort, hvis man ikke vil drepe dem, må man forvandle dem til sårbare arbeidere på samleband, uten kontroll over deres egen produksjon og overgitt de transnasjonale selskaper.

Ineffektive småbønder

Agrobusiness skriver den globale handelens regler. Cargill var en av de ansvarlige for Landbruksavtalen i Verdenshandels-organisasjonen WTO som liberaliserte det globale matvaremarkedet. Bønder, spesielt i fattige land, kan ikke konkurrere med billige importvarer.

James Enyart fra Monsanto sa om WTOs avtaler om intellektuell eiendomsrett - TRIPS, som har gjort Monsanto kontroll med såfrø og genetisk materiale mulig: "Industrien oppdaget et alvorlig problem i internasjonal handel. Den fant en løsning, innskrenket det til et konkret forslag og solgte det til vår og andre regjeringer."

Hvorfor er det et problem at små "ineffektive" produsenter blir utslettet av de verdensomspennende landbruksmonopolene (agrobusiness). Frihandelsteori er grunnet på den tan-

ken at de enkelte land skal spesialisere seg, produsere det de er best til og importere alt det andre. Men som Kevan Brundell sier: "Det har meget liten mening for fattige land å ta ytterlige risiko som forutsetter at de må stole på et velfungerende marked, som alt for ofte svinger eller ikke eksisterer".

Hvor "velfungerende" er et marked som ignorerer de enorme utgiftene til å rydde opp etter kjemisk forurensning av vann eller reduksjonen av genetisk mangfold? Hvor "sunt" er det å skape nye sykdommer hos dyrene og antibiotikaresistens hos mennesker? Hvor "billige" er de offentlige subsidier til landbruksindustrien, den globale transporten eller de sosiale sammenbrudd i utkantene?

I tenkingen fra det herskende frie markedet spørres det hvorfor vi skal yte støtte til folk for at de skal bli i sin "tilbakestående" og fattigdom. Men erfaringene viser oss at når disse menneskene mister sine subsidier i jordbruket vil få finne bedre jobber i byene. Mange vil ende opp som marginaliserte i stadig voksende urbane slumområder.

Hvor "sunt" er det å skape nye sykdommer hos dyr og antibiotikaresistens hos mennesker?

"Fremtiden for bøndene er dyster", sier Chen Xiwen, direktør for den kinesiske statens forskningssenter. Ifølge Chen var 88 millioner kinesiske arbeidere i 2001 flyttet fra utkantene til byene. De fleste av dem er nå ansatt under "dårlige, harde, farlige og usikre forhold."

Spørsmålet er ikke om vi har rett til å dømme til det harde livet som fattige bønder - en anklage mot dem som motsetter seg det globale handelsregime og matvarekartellene som styrer denne utviklingen - det viktige spørsmålet er om bøndene selv har et meningsfullt valg.

Verdensomspennende bondeallianse

Nettie Webb, en canadisk bonde, forklarer: "Problemet for oss bønder er at vi er rotfestet i de områder hvor vi bor og dyrker matvarene våre". Den andre siden, de globale selskaper, er globalt mobile."

For å si det på en annen måte: Globale handelsregler kan grunnleggende endre landbruket, men som en skeptiker har spurt: "Kan man forestille seg en koalisjon av belgiske, franske, italienske, uruguayanske, brasilianske og New zealandske bønder komme marsjerende til et WTO-møte i Punta del Este? Og hva ville de kunne kreve som ville være til fordel for dem alle, ettersom de konkurrerer med hverandre?"

Men faktisk har organisasjonen Via Campesina deltatt på alle WTO-møter fra 1994. "Vi lar oss ikke skremme, vi lar oss ikke "utviske", har vært deres slagord. Denne globale alliansen av småbønder, familiebruk, jordløse, kvinner og landarbeidere har millioner av medlemmer, flest i de fattige landene - og de har satt et alternativt landbruksperspektiv på tapetet.

De ser maten som en menneskerett og ikke bare som en vare og ser på arbeidet sitt, matvareproduksjonen, som grunnleggende for menneskenes eksistens. Holdningen uttrykkes klart i en brasiliansk kooperativmedlem sin kommentar til den forrige brasilianske presidenten Córdosos krav om at landbruket måtte underordne seg markedslovene: "Godt, Hr. president. Når Brasil ikke lenger trenger mat kan du la landbruket gå konkurs".

Bøndene mener ikke at noe så viktig som matvarer skal styres av WTO. De har vært ledende i en kampanje for å få matvarer helt ut av WTOs anliggende. Det betyr ikke at de er imot handel. De støtter handel med produkter som landet ikke kan produsere selv. Og når et land med egen produksjon har oppfylt egne behov skal det ha lov å handle med overskuddet.

Produserer til eget forbruk

Jeg var en stund sammen med Via Campesina under Verdens Sosial Forum i 2002 i Porto Alegre, hvor de forklarte visjonen sin noe grundigere. Jeg befinner meg i bak-hagen av Capuchino-klosteret, hvor det vokser mango- og papayatrær nedlesset med grønn, umoden frukt. José Bocquisso Jr. forklarer hva hans organisasjon, Mozambiques Nasjonale Bondeunion mener:

"Mozambique var en av verdens største produsenter av cashewnøtter, forklarer han. "Men på grunn av IMF (Det Internasjonale pengefond) ble plantasjene privatisert og seinere lukket... Folk burde konsentrere seg om å produsere matvarer til seg selv i stedet for eksportprodukter... Hvis vi produserer en masse bomull ender det med at prisen som vi får er lavere enn produksjonsomkostningene, og folk sitter med en masse bomull, men uten mat og penger. I vår organisasjon satser vi på å produsere matvarer. Vi oppfordrer våre medlemmer til først og fremst å produsere for å dekke egne behov. Dermed gjør det ikke så mye om de ikke har penger, for de er sikre på å ha mat og kan brødfø familiene sine."

Hans gruppe er en del av den voksende afrikanske medlemsmassen i Via Campesina. Det gir mye kraft å være en del av en global bevegelse. Globale krefter må bekjempes på globalt nivå.

Via Campesina er ikke "anti-teknologi". Men ideen er bygget på en landbruksmodell som tar utgangspunkt i bøndernes egen kunnskap. Faktisk bunner alle Via Campesinas tanker om mat og landbruk - enten det er GMO eller adgang til jord og marked - på en sak: Kontroll.

Indra Lubis, medlem av en koalisjon av 13 indonesiske bondeorganisasjoner med 900 000 medlemmer, forklarer at motstanden mot genmodifiserte frø og insektmidler handler

om selvbestemmelse: "Monsanto, som har plantet genmodifisert bomull i det sørlige Sulawesi, har gjort oss avhengig av seg. De vil gjerne kontrollere bomull- og matvareproduksjonen. Vi blir altså avhengige av multinasjonale selskaper. Men vi er uavhengige hvis vi utvikler vårt eget landbruk. Hvis vi bruker vårt eget produktive system uten kjemisk gjødsel eller plantevernmidler, hva da? Vi bruker lokale frø og gjødsel. I Indonesia har vi så mange frøtyper. Det er en grunnleggende del av vår kultur."

Sterke kvinner

Sytti prosent av verdens bønder er kvinner, de fleste i "klosterets grønnsakhager er menn."

Roselva Gutierrez fra Belizes bondeorganisasjon forteller meg: "Det er alltid kvinnene som løfter de tyngste byrder som bønder, mødre og hustruer. Vi har mange sterke kvinner, men de er blitt undertrykket i mange år. Kvinnenes egenverd er meget lav, derfor arbeider vi med workshops og utdanning... Jeg er koordinator for kvinneprosjektet og med i koordineringen av Via Campesina. Jeg prøver å se til at de fine ordene om likestilling fra Via Campesina virkeliggjøres."

Og hun forklarer videre: "Vi anser ikke bønder som mennesker fra ulike land. Bønder i alle land forstår de samme synspunkter."

Via Campesina mener at matvareproduksjonen spiller en unik rolle for livet på landsbygda, for helse, økologi og kultur. Kanya Pankiti, en bonde fra det sydlige Thailand på sin første reise i utlandet, forteller om hvordan bønder i hennes region dyrket jorda og samtidig beskytter skogen, vannet og jorda. Kanya vet mye om trær. Hun sier: "Det Thailandske skogdepartementet tror ikke at folk kan leve i skogen og beskytte den. Men vi har jo bodd der i hundrevis av år. Det er ikke landsbyboerne som ødelegger sko-

gen, men tømmerfirmaene."

Hennes hjem ligger utenfor en ny vernesone, men jorda hennes ligger innenfor. Derfor vil de ha henne ut. "Når de vedtar en nasjonalpark", sier hun "sitter de i et luftkondisjonert rom og ser på et kart."

Et spørsmål for alle

For alle som spiser er spørsmålet om hvem som kontrollerer matkjeden - bøndene eller transnasjonale selskaper - ikke mindre viktig enn det er for Indra, Kanya eller José. På samme tid som forbrukerne i de utviklede landene mer enn før motsetter seg det industrialiserte landbruk, bruken av antibiotika, ugressmiddelrester i matvarer, tap av biomangfold, presser kartellene på for å kopiere nettopp denne modellen på globalt nivå - under etiketten utvikling.

Mario Pizano, medlem av Confederación Campesino del Suerto fra Chile, blander seg i samtalen. "Storselskapene kjøper opp all jorda", beklager han. De sier til oss: Hvis vi skal kjøpe deres landbruksprodukter, må dere kjøpe våre kjemikalier. De gir oss kjemikalier som er forbudt i USA. Og vi må gi dem våre produkter. Hvis vi ikke vil, tar de jorda vår."

Men han og millioner andre nekter å bli livegne på egen jord. Da vi skal reise tar han merket i lua på organisasjonen han er med i og gir meg. "Denne organisasjonen er en del av meg".

Artikkelen er bearbeidet og oversatt fra dansk av Knut Lindtner.

Sytti prosent av verdens bønder er kvinner

aktiviser deg!

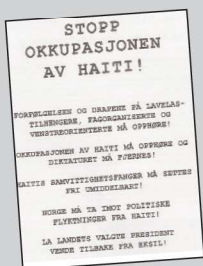
Bevegelsen for Sosialisme:

Infohefte om organisasjonen og
behovet for en sosialistisk politikk.

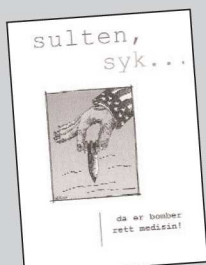
Cuba gjør en forskjell:

Infohefte om situasjonen på øya og
landets internasjonale engasjement.

Stopp okkupasjonen av Haiti:

Løpeseddel som tar for seg kuppet på
Haiti, iscenesatt av vestlige
stormakter.

Sulten, syk:

Løpeseddel om imperialismen gene-
relt, rustningskostnader og krigen mot
Irak.

Bryt stillheten:

Løpeseddel om den bolivarianske
revolusjonen i Venezuela og de
sosiale reformene i landet.

bestill: kontakt@bevegelsen.no

Religi to side

Antonio Gramsci mente religion var m

AV MARIE VON DER LIPPE

I vår utga den svenske forfatteren Anders Ehnmark boken "En stad i ljus" om den italienske kommunisten Antonio Gramsci. I boken legger Ehnmark særlig vekt på Gramscis tanker omkring demokrati og folkebevegelser, og hans tro på mennesket i kampen mot hegemoniet. Gramsci blir av mange sett på som en av venstresidens mest sentrale tenkere, og han er en av få teoretikere i Vest-Europa som har gjort et vellykket forsøk på å utvikle en ikke-dogmatisk forståelse av marxismen. Det kanskje færre er klar over er Gramscis bidrag til marxistisk religionsteori. Innen den kommunistiske bevegelse er Gramsci faktisk blant dem som viet religiøse spørsmål størst oppmerksomhet. Han mente religion som fenomen bærer i seg en dobbel funksjon, som gjør at den avhengig av omstendighetene enten kan legitimere den sosiale orden, eller føre til sosial protest.

Marx og religionen

Gramsci oppfattet ikke marxismen som en ren vitenskap om økonomi, men som et uttrykk for forholdet mellom økonomi og bevissthet. Dermed forkaster han et skarpt skille mellom basis og overbygning. I følge Gramsci er ikke religion kun en refleksjon av de økonomiske forholdene i basis, men har en sterkere og mer uavhengig posisjon i samfunnet. Han bryter samtidig med den tradisjonelle marxistiske religionsforståelsen, som kun ser religionens funksjon som fremmedgjørende og virkelighetstilsilørende. Ironisk nok er den mye brukte opiumsmetaforen ikke særlig marxistisk i det hele tatt, men en rådende oppfatning på Marx tid. Marx var preget av sin samtid, og skrev de berømte ordene "Sie ist das Opium des Volkes" mens han fremdeles var elev hos Feuerbach og sterkt inspirert av nyhegelianismen. Det vil si at han så på religion som selve fremmedgjøringen av den menneskelige essens. Ifølge religionssosiologen Mickael Løwy er derfor Marx religionsanalyse på dette tidspunktet (1844) før-marxistisk, ahistorisk og uten klassereferanser. Marx religionsforståelse hadde likevel på dette tidspunkt en dialektisk kvalitet. Han mente den religiøse lidelsen var et uttrykk for den virkelige

ionens er

mer enn opium for folket.

lidelsen, og på samme tid en protest mot den virkelige lidelsen. Marx var dermed heller ikke fremmed for religionens doble funksjon.

De intellektuelles rolle

Gramsci går lengre og mener religion både kan legitimere status quo, og fungere som en protest mot det rådende hegemoniet. Hegemoni er et sentralt begrep hos Gramsci. Hegemoni kan forstås som ledelse, men er samtidig noe mer. Man kan ikke vinne hegemoniet kun gjennom makt og tvang, man må også herske over folks ideer. For å kunne styre må det derfor eksistere en viss enighet, og for å kunne bekjempe hegemoniet og eventuelt vinne revolusjonen må denne enigheten brytes ned. Gramsci fokuserer derfor på de intellektuelles rolle både i bevaringen av den etablerte samfunnsordningen og i revolusjonsprosessen. De tradisjonelle intellektuelle er med på å skape og opprettholde passende verdensbilder, mens de undertrykte i samfunnet ubevisst opptar disse ideene og aksepterer dem. Derfor er det viktig med utdanning som kan skjerpe bevisstheten. Gramsci mente undertrykking like mye var et resultat av moralsk og intellektuell indoktrinering, som en konsekvens av de økonomiske forholdene i samfunnet. De intellektuelle er imidlertid ikke knyttet til en bestemt klasse, men hver klasse har sine egne organisk intellektuelle. For å vinne hegemoniet og etablere et mothegemoni må de undertrykte klassene få frem sine egne organisk intellektuelle, og på den måten knuse de gamle verdensbildene som er med på å opprettholde skjevhetene i samfunnet. Gramsci har stor tiltro til mennesket som tenkende vesen, og mente revolusjonen må gjøres av massene og ikke av en liten avantgarde.

Religionens doble funksjon

Spørsmålet er hvordan religionen kan virke i denne prosessen? Ifølge tradisjonell marxistisk religionsteori vil religionen være med på å

opprettholde status quo. Ved å gi håp om fremtidig frelse, vil menneskene sløves i denne verden. Det betyr at religionen skygger for en reell kamp mot den etablerte samfunnsorden. Ser vi nærmere på for eksempel hinduisme, kristendom og islam er det ikke vanskelig å se at religionen kan ha, og har hatt, en slik funksjon i samfunnet.

**Marx var
heller ikke
fremmed for
religionens
doble funksjon.**

Indias klassesystem bygger på hinduismens forestillinger om karma og gjenfødelse. Din gjenfødelse er avhengig av dine handlinger (karma) i ditt forrige liv, og avgjør din plass i det indiske samfunnet. Din situasjon er derfor helt og holdent et resultat av dine egne handlinger, og kan forklares på bakgrunn av god eller dårlig oppsamlet karma. Hinduismen kan slik ses som et vannrett logisk system som legitimerer forskjellene i samfunnet. I kristendommen finner vi også flere eksempler på at religionen har vært brukt, og fremdeles brukes, for å legitimere den sosiale orden. I Latin-Amerika finner man nære bånd mellom konservative makthaverne og den katolske kirke, og i dagens USA bruker president Bush kristne metaforer i kampen mot terror og verdens ondskap. Også innen islam ser vi at religion anvendes for å legitimere og regulere både det offentlige og private rom.

Betyr det at religionens fremste funksjon er å legitimere status quo? Ikke dersom vi anvender Gramscis ideer om religionens doble funksjon. Ifølge Gramsci bærer religionen nemlig i seg også kimen til sosial protest. Parallelt med kampen mot det britiske kolonistyre i India, kjempet Mahatma Gandhi mot diskriminering på bakgrunn av kaste. Som hindu var

han opptatt av å holde fast ved sannheten, og ikke-vold (ahimsa) var hans motstandsstrategi. Inspirasjonen fant først og fremst i det religiøse verket Bhagavad Gita. I Latin-Amerika vokste den katolske frigjøringssteologien frem som en grasrotbevegelse i protest mot undertrykkingen, og selv flere pinsebevegelser i Latin-Amerika har forkastet den tradisjonelle, institusjonaliserte religiøsitet og blitt en protestbevegelse for den fattige befolkningen. Den muslimske verdens motstand i dag mot vestlig kapitalisme, kan også leses som en protest mot det etablerte vestlige hegemoniet. Religionen fungerer i denne sammenheng som en samlende kraft. Islam gir inspirasjon og styrke til å kjempe mot hegemoniet, og Koranen er deres viktigste våpen. I følge Gramsci er religion derfor noe mer enn opium for folket.

Maria von der Lippe er høgskolelektor ved Høgskolen i Nesna

For en islamsk frigjøringssteologi

Muhammed utvandret for religionsfrihetens skyld. Nå vil islamistene, som påstår å gå i hans fotspor, avskaffe den friheten.

Det finnes bare en vei å gå. Islam er en vital del av den folkelige kulturen blant verdens muslimer. Det går ikke an å komme i fra. Motstandsbevegelser får legitimitet gjennom å benytte seg av religionens symbolspråk. På mange hold i den islamske verden er det de religiøse som leder motstandskampen mot imperialismen og okkupasjon. Arbeider- og venstrebevegelser er svake eller ikke tilstede-værende. Det finnes bare en vei å gå. Å ta over islam som våpen og rette det mot makt-haverne. Islam for de undertrykte og mot undertrykkerne.

Det er islamistene i de ulike jihadcellene i Irak som vises i media. Motstandens ansikt er en maskert mann med et tungt maskingevær i ene hånden og en Koran i den andre. Det er dog ikke en løgn at jihadister utgjør en stor del av motstandsbevegelsen. Det er helt naturlig. Islam kan være den kraft som får folk til å reise seg og gi dem håp om en mer rettferdig verden. Men islam er én sak - en folkets kultur, en åndelig tradisjon, en personlig relasjon til Gud. Islamismen er noe annet - en reaksjonær ideologi hvis mål er å opprette et teokrati.

Hvordan kan vi da forene islam som moralsk kraft med en progressiv politisk visjon. Hvordan kan vi ta fra islamistene deres monopol på antiimperialisme og motstand? Vi trenger en ny forståelse av Koranens budskap. Tariq Ramadan har tatt første skrittet i å være en europeisk muslim. Han snakker om Koranens lover som uttrykk for evige ideer men som manifesteres i ulike former.

Ta ideen om rettferdighet. De meninger som finnes i Koranen om brudd og straff forsøker å uttrykke en ide om rettferdighet på sin tids språk. Det viktige er ikke anvendelsen i enkelttilfellet, som å hugge armen av en tyv, men selve ideen om rettferdighet. Når man i Saudi-Arabia lemlester småtyver samtidig

som kongene slipper unna med å undersøke olje for millioner av dollar, har man forrådt Koranens idé om rettferdighet. Man har vært bokstavtro, men sviktet ideen. Den primitive bokstavtolkningen leder altså til at man gjør det motsatte av det som var hensikten.

Den 30 mars 2005 skriver Tariq Ramadan i The Guardian: "Å i religiøse teksters navn anbefale et helt land kroppslig avstraffelse, steining og henrettelse er uakseptabelt". Han legger til: "Kravet om et moratorium rettes med nødvendighet til den muslimske verden, ut fra dens egne referansepunkter." Vi er overbeviste om at en utvikling av vår mentalitet bare er mulig om den baseres på en intern sosial dynamikk. I dag krever vi, i islamske prinsippers navn, et umiddelbart moratorium i den muslimske verden."

Løsningen er ikke å forlate islam for en annen religion, men å reformere islam innenfra. På det vis kan man utnytte dens moralske kraft og brede støtte hos massene, samtidig som man kan gi den nytt politisk innhold som kan føre samfunnet frem mot utvikling. For å muliggjøre dette skiller Ramadan mellom religion som berører tilbedning (ibaadat) og religion som berører samfunnslivet (muamalat). Til ibaadat tilhører liturgi, bryllups- og begraveseremonier, tidebønn, og så videre. Her behøver man ikke endre noe. Her handler det om enkeltmenneskets livsstil og personlige forhold til Gud.

Muamalat, derimot, kan forandres. Her gjelder det å identifisere de grunnleggende ideene og tilpasse dem på et vis som passer tidens krav. De må tilpasses i takt med at menneskene utvikler både de humanistiske og de tekniske vitenskapene. Vi er ikke på samme nivå nå som på 600-tallet da Koranen ble åpenbart. Det som da var rettferdighet er i dag barbari.

Islamistene tror ikke på utvikling. Deres historiesyn er sykisk. I følge dem befinner vi oss nå på samme stadium som før Koranen ble åpenbart. Klokken har blitt vridd tilbake. Det

mørket som rådte før islams lys har vendt tilbake. Den såkalte jahiliyya, uvitenhetens tid. 1400 år med fremskritt anses av dem for bare å være et kjetterisk sidespor fra den rette læren. Men det er absurd å, som Oswald Spengler, fornekte utviklingen og sammenlikne epoker med hverandre - utover det metaforiske altså. At George Bush er en ny Farao betyr ikke at vi befinner oss på samme teknologiske, økonomiske og vitenskapelige stadium som de gamle tiders Egypt. Hver tid er ulik og annerledes enn den foregående. Hvor mye arkeologene enn graver kommer de aldri til å finne en bærbar datamaskin fra et "Atlantis som har sunket i sjøen". Utviklingen går fremover.

Profeten Muhammed var flyktning. Han ble forfulgt av de rike og mektige kjøpmennene i Mekka som tjente penger på den gamle religionen. Folk valfartet dit for å dyrke sine døvstumme guder av stein mens de høvet inn fortjeneste. Valfarten var foruten religiøse riter festival og marked.

Profeten dro til Medina hvor det fantes religionsfrihet. Der dannet de første muslimene et samfunn bygd på brorskap og likhet. Den nye staten var ikke et mål i seg selv, men en nødvendighet. For å overleve måtte flyktningene organisere seg i sitt nye hjemland. Det er dette islamistene ikke begriper når de vil skape en kopi av den "medinske idealstaten" med Koranen som konstitusjon. Deres stat kommer snarere til å bli en kopi av det førislamske Mekka hvor herskerne ble dyrket som avgudsbilder med monopol på sannheten. Muhammed utvandret for religionsfrihetens skyld. Nå vil islamistene, som påstår å gå i hans fotspor, avskaffe den friheten.

Profeten Muhammed var revolusjonær. Alt han sa og tenkte gikk stikk i strid med den gjengse moralen. Han omstøtte det gamle slavesamfunnet. Menneskene er like uansett farge og opphav, sa han, som "tennene på en kam". Den svarte slaven Bilal klatret til sine gamle eiers bestyrrelse opp på Kabaen i Mekka for å rope ut bønnen. De første musli-

“Vår oppgave som radikale muslimer blir å forsøke å finne grunnideene i Muhammeds revolusjon og fortsette på den fastsatte veien. Muhammed befri slaven, vi må fortsette og befri arbeideren. Muhammed avskaffet skikken å begrave jentebarn levende og satte stopp for handelen med kvinner. Vi må gå videre og gjøre kvinnen likeverdig i alle henseender. Muhammed forbød ågerrente. Vi må ta et steg videre og få slutt på utbyttingen.”

mene var alle bannlyste, fordømte, slaver, tigere og kjettere. En fåtallig avantgarde fra de øvre klassene hoppet av og sluttet seg til den revolusjonære bevegelsen.

Men det som var progressivt på 600-tallet blir reaksjonært på 2000-tallet. Vi må fortsette der han sluttet. Vår oppgave som radikale muslimer blir å forsøke å finne grunnideene i Muhammeds revolusjon og fortsette på den fastsatte veien. Muhammed befri slaven, vi må fortsette og befri arbeideren. Muhammed avskaffet skikken å begrave jentebarn levende og satte stopp for handelen med kvinner. Vi må gå videre og gjøre kvinnen likeverdig i alle henseender. Muhammed forbød ågerrente. Vi må ta et steg videre og få slutt på utbyttingen.

Tariq Ramadan er barnebarn av Hassan al-Banna, grunnleggeren av den egyptiske islamistbevegelsen Det Muslimske Brorskapet. Han har med sin intellektuelle gjerning kommet langt fra farfarens islamisme. Men ikke tilstrekkelig langt. Gjennom å utvikle hans tanker videre kan vi nå dit vi vil. Til en radikal islamsk frigjøringssteologi. En progressiv ideologi som har antiimperialismen til felles med islamistene. Men med de reaksjonære trekene rensket bort.

I folkets opprør mot USA-imperialismen, som i motstandsbevegelsen i Irak, har islam en viktig rolle å spille. Se på hvordan Hizbollah i Libanon og Hamas i Palestina har lyktes i å mobilisere massene.

Islam kan bety frihet, likhet og rettferdighet. Men det kan også bety undertrykkelse, korrupsjon og makt. Se på Saudi-Arabia hvor de såkalte ulemaa asulta eller "fyrstens prelater" tjener makten. Når USA ville invadere Irak i 1991 utarbeidet stormuftien bin Baaz en fatwa som hevdet at det var en religiøs plikt å støtte amerikanerne. Å nekte var å gå bort fra islam.

Vi har maktens islam, folkets opium. Og så har vi den underjordiske, undergravende, folkelige religionen med de såkalte *ulemaa al-haqq*, de lærde som står på rett side. De som vegrer å skrive under på fatwaer bestilt av CIA, Mossad eller Hosni Mubarak.

Den islamske frigjøringssteologien handler om å forene den politiske motstanden med en radikal forståelse av islam. Ellers erstatter vi bare en undertrykker med en annen. En sjah mot en mulla.

Islam er en vital del av den folkelige kulturen

blant verdens muslimer. Det kommer man ikke bort fra. Motstandsbevegelser får legitimitet gjennom å benytte seg av religionens symbolspråk. På mange hold i den islamske verden er det de religiøse som leder motstandskampen mot imperialismen og okkupasjon. Det finnes bare en vei å gå. Å ta over islam som våpen og rette det mot maktthaverne. Islam for de undertrykte og mot undertrykkerne.

Profeten gjorde sine elever forundret med en paradoksal uttalelse: "Hjelp din bror, om han så er undertrykt eller undertrykker." En av elevene spurte: "O Guds sendebud, jeg kan forstå at man skal hjelpe den undertrykte, men hvordan skal jeg hjelpe undertrykkeren?" Profeten svarte: "Ved å hindre ham i å undertrykke".

Revolusjonen som begynte på 600-tallet må fortsette.

Sosialistisk fornyelse på

AV EVEN SANDVIK UNDERLID

Satsningen på turisme, utbygging av internettjenester og en mer tolerant politikk overfor annerledestenkende er noen av forholdene som de siste årene har bidratt til å gjøre Cuba mer åpent mot verden. Hvordan er det mulig å ivareta et alternativt politisk og kulturelt prosjekt i globaliseringsens tidsalder?

Cubas kulturminister Abel Prieto gir uttrykk for det som synes å være den fremvoksende holdningen i landets politiske liv - at sensur og isolasjon verken er ønskelig eller mulig. "Det ville være håpløst å tro at vi kunne stoppe denne veldige mengden informasjon. Vår eneste mulighet er å tilby en bedre mening med livet".

Den autoritære arven

En forutsetning for å forstå dagens Cuba, på godt og vondt, er en forståelse av landets nyere politiske historie.

Før revolusjonen i 1959 var Cuba et brutalt diktatur. Så mange som 70.000 mennesker kan ha blitt drept av Batista-regimet. Cuba var preget av undertrykkelse og noe som liknet et apartheidstyre med hensyn til raseskiller. Det allerede korrupte og farseaktige topartisystemet ble omgjort til et enda verre ettpartisystem under Batistas ledelse. Supermakten USA støttet og brukte Batista-regimet for å kontrollere landet, og Norge prøvde på et tidspunkt å selge våpen til diktaturet.

De første revolusjonsårene ble det lagt vekt på å overkomme den sosiale nøden og volden i samfunnet. Det var en tid preget av dype frustrasjoner i befolkningen - men også stor oppslutning om den nye ledelsen i landet, og sterke fremtidshåp. Det var også en tid hvor den gamle eliten prøvde seg på stadig militære angrep, provokasjoner og forsøk på å så splittelse i folket. Med dette meldte det seg et sterkt behov for enhet i befolkningen, for i det hele tatt å klare å forsvare landet og dets nye styre.

Cuba måtte snart, på grunn av USAs fiendtlige politikk, vende seg mot Sovjetunionen for å overleve. Prinsippene om rettferdige råvarepriser, som supermakten i øst stod for, sikret Cuba store inntekter og muliggjorde veldige sosiale fremganger. Likevel var den cubanske sosialismen på eksperimentsstadiet og hadde ikke enda funnet noen helt tydelig form. Vi må også anta at Sovjetunionen stilte visse betingelser for å hjelpe landet i en kritisk fase. Fra denne tiden vet vi at det ble utstasjonert over 10.000 sovjetiske rådgivere på Cuba. Hvilken påvirkning dette førte med seg kan man bare tenke seg. Sovjetunionen var først og fremst opptatt av å sikre seg en stabil alliert i Latin-Amerika, ikke at samfunnet utviklet seg i retning av en åpen og demokratisk form for sosialisme.

Cuba knyttet seg sterkt til Sovjetunionen. Så sterkt,

"Sensur og isolasjon er verken ønskelig eller mulig" - Abel Prieto, kulturminister

faktisk, at når det brøt sammen, tapte det lille landet 80 % av sine eksportinntekter og havnet i en dyp økonomisk krise. I tillegg var det internasjonale ideologiske klimaet på dette tidspunktet alt annet enn fordelaktig for Cuba - "de frie markedene" hadde seiret og det var "slutt på historien". USA forsøkte å utnytte situasjonen til å øke presset mot landet. Dette skjedde blant annet gjennom stadige militære provokasjoner, opptrappede forsøk på å hindre landets handel med resten av verden, økonomisk støtte til en rekke små opposisjonsgrupper og intensivering av sine propagandasendinger i tv og radio som når cubansk territorium. Likevel stod Cuba i mot. Dette ville aldri ha vært mulig dersom folk flest ikke hadde

ønsket å beholde grunnpilarene i sitt politiske system. Den cubanske sosialismen hadde, trass i mangeårig påvirkning fra det sovjetiske styret, hele tiden hatt sine særtrekk. Disse bidro til at landet kunne stå i mot presset i en ekstremt tung tid.

Gjenreisning og "å finne seg sjæl"

De tyngste kriseårene er nå forbi, og i det minste når det gjelder økonomien synes Cuba å være på vei ut av det som også kalles for spesialperioden. Men landet gjennomgår også små fremskritt utover de økonomiske. Det pågår nå en debatt på Cuba hvor mange tenkere og politikere tar til orde for å ta et oppgjør med restene av den Sovjet-inspirerte sosialismemodellen, og å utvikle en mer genuint cubansk sosialisme. Landet må "finne seg

Cuba?

sjæl", sin egen og alternative vei i en verden dominert av den globale kapitalismen.

Mange utlendinger som har besøkt Cuba reagerer i denne forbindelse på at det lille som foregår av debatt i det største avisene, Granma og Juventud Rebelde, synes å finne sted innenfor svært snevre rammer. På overflaten kan det se ut som om alle er enige, og selv når man leser diskusjonene godt, blir det tydelig at det er lite rom for reell ideologisk debatt i disse avisene. Granma og Juventud Rebelde tilhører imidlertid henholdsvis kommunistpartiet og dets ungdomsforbund, og noen vil derfor si at man ikke kan forvente at de skal gjøre annet enn å forsvare seg selv. Det finnes andre kanaler for å fremme kritikk og forslag til forbedringer på Cuba, vil de si. Og, jo da, det foregår åpenbart en viss kritisk debatt i folkevalgte organer og komiteer som skal svare overfor disse, uformelt og diskret i gatene, for det meste åpenlyst på landets universiteter, eller uttrykt i forsiktede og diplomatiske vendinger i nabolagskomiteen, kommunestyret eller partilaget. En kan dermed si at kanalene for deltakelse er annerledes enn de vi er vant til fra vårt eget samfunn. Mangelfulle, ja, helt klart. Men i utvikling? Samtidig som resten av verden går mot mer autoritære kår, er kanskje Cuba inne i en sakte fornyelsesprosess i retning av mer åpenhet og et mer velfungerende sosialistisk demokrati.

Brigadistene tar med seg impulser hjem

44.000 cubanere arbeider nå med bistand, blant annet medisinsk, i 83 land. Neppe noe land i verden kan oppvise en liknende internasjonal solidaritet. Det er umulig å beregne hvor mange liv cubanerne har reddet gjennom sine vaksinasjonsprogrammer, sin medisinske behandling og hvor mange mennesker de har gitt nye muligheter gjennom sine alfabetiseringskampanjer. Men solidaritetsarbeidet har også en annen funksjon enn den umiddelbart synlige - hjelpearbeiderne får se en annen side av kapitalismen enn den reklame- og underholdningsindustrien viser. Kontakten med verdens hardest undertrykte gir politisk og sosial bevissthet og har bidratt til å berike den interne politiske debatten på Cuba. Oppi

all elendigheten skal en huske at hjelpearbeiderne - og andre som reiser ut for eksempel på kulturell utveking - også blir kjent med positive trekk ved samfunnene de besøker. Mange av hjelpearbeiderne som kommer hjem fra Venezuela stiller seg for eksempel følgende spørsmål: Dersom Venezuela og Cuba begge er land som streber etter sosialisme, hvordan kan Venezuela ha 46 privateide tv-kanaler som fritt og aggressivt kritiserer regjeringen mens Cuba ikke har en eneste selvstendig tv-kanal hvor man i saklige former kan kritisere styre og stell?

Turismen fører også til nye impulser. Av de 2,3 millioner turistene som ligger an til å besøke Cuba i 2005 vil en stor del aktivt være i kontakt med befolkningen. Mange bor hjemme hos cubanske familier. De stiller spørsmål, forteller om sine hjemland, og diskuterer politikk med mennesker de møter. Det fører ofte til at turistene får et mer balansert bilde av situasjonen på Cuba - ingenting er bare svart eller hvitt - men også at cubanerne får inn informasjon som tidligere i stor grad var sperret ute. Riktignok kan informasjonen ofte være fordreid og være uttrykk for sterke følelser, fordommer etc. Det gjelder begge sider. Men tross alt er denne kommunikasjonen betydningsfull. Og den vil påvirke landets presse. Den er nødt til å ta inn over seg denne nye og åpnere virkeligheten.

Kulturliv, medieteknologi og ytringsfrihet

I fjorårets augustutgave av den cubanske avisen La Jiribilla forteller Norman Mailer om sitt syn på frihet - "å kunne si hva man tenker uten den minste frykt" - og argentineren Miguel Bonasso tar åpent opp venstreintellektuelle fra andre land sin kritikk av dødsstraffen på Cuba. Er cubansk presse rett og slett i ferd med å bli åpnere og friere stilt i forhold til

Et åpnere Cuba? Artikkeforfatteren mener at blant annet avisen La Jiribilla er et uttrykk for dette.

statsmakten, stikk i strid med de jevnlige meldingene i europeisk presse om "hardere kår for cubanske journalister"?

Selv om avisene i spredte enkelttilfeller publiserer konstruktiv kritikk i form av leserbrev, reportasjer og intervjuer, er hovedregelen fortsatt at media er svært konforme. Selvsensuren er utbredt blant cubanske journalister. Men det finnes så absolutt lysglimt. Avisen La Jiribilla er et av disse. Den er populær blant unge intellektuelle på Cuba, og synes ideologisk å befinne seg et sted mellom revolusjonsårenes marxisme-leninisme og politiske posisjoner som man vanligvis forbinder med europeisk venstreside og den globaliseringskritiske bevegelsen. Den har en internasjonal profil og presenterer både politisk analyse, humor og kultur. Kanskje kan den sammenliknes med Le Monde Diplomatique, selv om den er noe lettere i formen.

Når forfatteren og Cuba-vennen Eduardo Galeano i 2002 publiserte sitt åpne brev "Cuba gjør vondt", hvor han går hardt ut mot henrettelsen av tre ferjekaprerere ble det publisert av La Jiribillas nettredaksjon. På hjemmesiden har også redaksjonen lagt ut musikk av Carlos Varela, en av Cubas mest kjente og eksplisitte samfunnskritiske musikere. Den kan lastes ned i MP3-format sammen med musikk fra en side hvor også ligger ute sanger skrevet av noen av revolusjonens fremste

forsvarere.

Musikk som den Varela lager blir i det hele tatt sjelden spilt i cubanske medier, selv om artister med liknende meninger som hans hyppig holder konserter uten at det medfører noen problemer. Det gjelder selv også berømte visesangeren Pedro Luis Ferrer, som argumenterer for flerpartisystem i en av sangtekstene sine og en gang ba om et minutt stillhet for å hedre en så ytterst tvilsom skikkelse som Ronald Reagan under en konsert. Han blir spilt på enkelte lokale radiostasjoner, om enn ikke så ofte som hans popularitet skulle tilsi. Hiphopgruppen El Cartel har sluppet til minst én gang med hard sosial kritikk på tv. For bare få år siden ville det vært lite trolig at dette hadde gått. Samtidig har utenlandske musikere i større grad en tidligere sluppet til på Cuba. De siste årene har det blitt holdt store konserter med utlandske musikere som Audioslave, Manic Street Preachers, Air Supply, Rick Wakeman fra Yes / Black Sabbath, Mick Hucknall (tidligere vokalist i Simply Red), den japanske rockeren Kazufumi Miyazawa og nå er visstnok Scorpions på vei. Enda viktigere er det kanskje at lokale hip-hop, rock og punkfestivaler med cubanske artister avholdes offentlig. Bandene som spiller står for ulike holdninger, og det er ikke lengre uvanlig at det kommer frittallende kommentarer om politiske forhold fra scenen.

Trakasseringen av homofile i tiårene etter revolusjonen er et annet tema som har fått mye internasjonal oppmerksomhet. Men her har det åpenbart skjedd store endringer. Myndighetene har gått ut og beklaget dette. I år ble det arrangert en filmfestival i Havanna med filmer som tar opp emnet. På tv, i radio og i aviser oppfordres det til toleranse overfor homofile.

Mediemonopolet og ny teknologi

Filmverdenen synes å ha hatt en relativt fri stilling på Cuba de siste årene. Mange av den

senere tids store filmsuksesser tar mer eller mindre eksplisitt opp problemer og feil i samfunnet. Mange av disse er produsert med støtte av det statlige cubanske filminstituttet. Noen eksempler kan være Honey for Oshun, Guantanamera, Jordbær og sjokolade, Nada, Ventelisten og Livet er å plystre. Utenlandsk film med alle slags ulike politiske budskap vises på cubanske kinoer, men i mindre grad på tv, hvor kontrollen synes strengere. Dette selv om fjernsyn på Cuba har gjennomgått en viss utvikling de siste årene, med introduksjonen av to nye kanaler og et vesentlig mer variert programtilbud enn tidligere. Før dominerte i større grad finkulturen og politiske kunngjøringer.

At det tilnærmede statlige mediemonopolet er under press, er det ingen tvil om. Dette handler ikke bare om turisme, eller politikernes ønsker og vilje, men også om den teknologiske utviklingen. Den fortsetter enten man vil det eller ei. Med utbyggingen av bredbånd og flere internettkafeer på Cuba, flere som får datamaskiner hjemme og ulike former for mobilteknologi som tas i bruk, vil det etter hvert bli umulig å styre informasjonsstrømmen, som kul-

turminister Prieto er inne på i sitatet jeg har tatt med innledningsvis.

Et illustrerende eksempel på makten som ligger i den nye kommunikasjonsteknologien er distribusjonen av filmen Monte Rouge. Det er en satirisk kortfilm som kommer med bitende kritikk av korrupsjon og etterretningsvesen. Den er produsert på Cuba, med kjente skuespillere, men ville neppe ha sluppet gjennom det tradisjonelle distribusjonsapparatet. Resultatet er at den i stedet distribuert fra datamaskin til datamaskin blant unge cubanere.

Selv om cubanske artister kritiserer trekk og problemer ved samfunnet slik det arter seg i dag, skal en likevel ikke glemme at det finnes en utbredt støtte til revolusjonens grunnideer. Det cubanske kulturlivet har fått stor drahjelp

av revolusjonens satsning på sosial velferd, kulturskoler og liknende. Landet står i dag for en formidabel kunstnerisk produksjon og mange artister føler at de står i gjeld til dette. Dette er også noe som må tas i betraktning i en debatt om yttringsfrihet. Roldán Gonzáles i den kjente cubanske hiphopgruppen Orishas, som nå bor i Spania, kommer med følgende forsvar for det cubanske samfunnet på nettstedet Cuba Sí: "Folk som ønsker å forlate Cuba tror paradiset venter der ute, men på Cuba kan en i det minste spise seg mett, appellere til menneskelig solidaritet og leve med verdighet i fattigdommen. I de kapitalistiske landene er samfunnet nådeløst. Du kan bli redusert til det minste uttrykk for hva et menneske er."

En revolusjon i revolusjonen?

Så lenge Fidel Castro lever og er ved god helse vil han være Cubas ubestridte leder. Selv om han har gjort sine betydelige feiltrinn opp gjennom årene, er det vel neppe noen statsleder i dagens verden som kan toppe hans merittliste. Han er regnet som en levende legende. Ikke rart, med tanke på det revolusjonen har oppnådd på det sosiale området, for ikke å snakke om at han skal ha overlevd 600 drapsforsøk.

De signaler som kommer fra presidenten er med andre ord svært betydningsfulle. Nylig kunngjorde han at store endringer er på vei, med en "revolusjon i revolusjonen", uten mer enn å antyde hva dette skulle innebære. Kanskje kan vi foreta en "kvalifisert gjetning". På den ene siden er det nok snakk om bedringer av økonomien. Den vil styrke seg på bakgrunn av økt samarbeid med Kina og Venezuela, mer turisme og utvikling av nye eksportnisher som medisin og økologiske jordbruksprodukter. Men bedringer i økonomien påvirker også andre sider ved samfunnet, noe Fidel Castro er godt klar over. Når folks liv blir litt lettere vil mange etter hvert begynne å tenke på andre ting enn å den evige kampen for å fø seg og sine.

Samtidig har den cubanske befolkningen etter hvert fått et svært høyt utdanningsnivå.

Presidenten siterer gjerne Cubas frigjøringshelt José Martí på hans utsagn om at frihet er umulig uten kultur. Et høyt kulturelt nivå er med andre ord en forutsetning for et virkelig sosialistisk demokrati. Noen cubanere spørker med dette og sier at det må da være mulig å "løse litt opp" i det offentlige ordskiftet og desentralisere flere beslutninger nå som man har vært gjennom en 45-årig revolusjon innenfor utdanning og kultur. Hvis ikke forutsetningene er til stede nå vil de vel aldri bli det? Jeg oppfatter Fidels siste uttalelser også som uttrykk for et ønske om en viss ideologisk og politisk fornyelse, eller videreutvikling, om man vil. Den vil ikke innebære en "modernisering" i den forstand for eksempel høyresiden i Norge bruker begrepet (dvs. å avskaffe velferdsstaten og dermed gå hundre år tilbake i tid i et politisk perspektiv). Det er trolig at utviklingen på Cuba snarere vil peke i retning av en mer frihetlig, en mer genuin sosialisme.

Presidenten har vært usedvanlig åpenhertig i fjernsynssendinger den siste tiden. En av mange metoder regjeringen på Cuba benytter for å sikre at den er godt oppdatert på vanlige folks problemer, er den jevnlige utdelingen av spørreskjema. Svarene har imidlertid i stor grad ikke blitt publisert offentlig - inntil nå. Den 17. mars i år presenterte Castro på tv en undersøkelse hvor 28.000 innbyggere hadde deltatt. Han sa at bare 253 av disse hadde vært kritiske, og begynte å lese opp tilsvarene fra dem på tv: "Fidel er gal dersom han tror han vil løse boligkrisen", "Det Fidel sier er greit, men jeg ville foretrekke kokeolje og såpe", var to av innspillene, sistnevnte som en kommentar til statslederens lovnader om å inkludere en sjokolade på det månedlige rasjonskortet. Siden har det blitt lest opp mange kritiske brev under presidentens taler, som tar for seg ulike sider ved det cubanske samfunnet. Det som er interessant her er imidlertid ikke først og fremst hva presidenten leser opp, men signaleffekten det gir at dette i det hele tatt finner sted. Mitt inntrykk fra mitt siste besøk fra Cuba er at det også har smittet over på lokale programmer på tv, hvor seerne får komme til orde med klager, og på debattsplattene i avisene, som synes noe

"åpnere" enn tidligere.

Et kvalitativt sprang fremover?

Man skal være forsiktig med å spå om fremtiden. Men Silvio Rodríguez, medlem av den cubanske nasjonalforsamlingen og en av Latin-Amerikas mest kjente visesangere, synes å være inne på noe når han i september 2005 gav uttrykk for følgende håp for den videre utviklingen på Cuba overfor BBC News: "Jeg er bevisst på at noe annet nærmer seg. Men jeg håper at det vil kunne ta oss et kvalitativt sprang fremover. Dette innebærer at mange av de tingene revolusjonen har oppnådd blir tatt vare på og dessuten vokser."

Noen cubanske sosialister ser på en utvikling i retning av en mer åpen og pluralistisk sosialisme som nærmest en naturlov. De viser til at Marx har påpekt at en første fase nødvendigvis vil være preget av en viss kontroll med det gamle borgerskapet, som vil forsøke å gjenvinne sine privilegier. Siden kan dette "proletariatets diktatur" gå over i en mer åpen, desentralisert kommunisme. En kan også koble dette til psykologen Maslows behovspyramide, som viser at mennesker søker høyere mål når de mest grunnleggende behovene er dekket inn. Mens det viktigste i revolusjonsårene var å sikre alle mat, arbeid og helsestell, er dette nå i hovedsak på plass. Dermed vil folk ønske å videreutvikle det politiske systemet på andre områder, hvor det fortsatt er mangelfullt.

Ideologisk nyorientering

På Cuba har den offisielle tanken lenge vært at kritikk "innenfor revolusjonens rammer", eller "konstruktiv kritikk", er tillatt. I praksis har dessverre i mange tilfeller, i en 46 år lang nær krigsaktig situasjon, også konstruktiv kritikk blitt mottatt som forsøk på splittelse eller provokasjoner. Kanskje kan en forbedring på dette området begynne med en mer åpen diskusjon innenfor sosialismens rammer.

En nyvinning i så måte var det at en nylig

bokmesse i Havanna åpnet en stor seksjon dedikert til Leon Trotskij, en person som lenge har vært bannlyst i de "realsozialistiske" landene. En søken etter et venstrealternativ, etter fornyelse på sosialismens grunn, er i det hele tatt et trekk ved de intellektuelle miljøene på Cuba i dag. Situasjonen synes å

ha endret seg siden 1990-tallet, når den internasjonale ideologiske høyrebølgen stod på sitt sterkeste. Celia Hart Santamaría, aktivist i Cubas Kommunistiske Parti, holder nå studiesirkler for

unge i alternativ sosialistisk tenkning. "Det finnes en ny generasjon av cubanere som på fordumsfritt vis har nærmet seg oktoberrevolusjonens verdier, Trotskij, Gramski, Lukács og Rosa Luxemborg." sa hun nylig til den meksikanske avisen La Jornada.

Trotskij, Gramski, Lukács og Luxemborg

En vanlig misforståelse som avslutningsvis må ryddes av veien er at Cuba er i ferd med å følge Kinas eksempel; såkalt liberalisering av økonomien kombinert med streng sentraldirigering i det politiske feltet. Lisenser til privat næringsdrift på Cuba har faktisk blitt redusert kraftig de siste årene, og en rekke av de forsiktige økonomiske reformene som ble introdusert på 90-tallet er i ferd med å skrus tilbake. Mens resten av verden går mot privatisering og nedskjæringer i det offentlige, forsøker Cuba med sitt vanskelige utgangspunkt å gå i motsatt retning - mot et bedre fellesskapstilbud. Parallelt med dette synes det som om beslutningsprosessene er i ferd med å bli mer åpne og at det lokale selvstyret og den frie flyt av kritikk får bedre kår. Med andre ord kan det hende at veien peker mot en mer velfungerende demokratisk sosialistisk plan-økonomi.

"Cubansk politikk følger tenkningen i det cubanske folk", sa en cubansk økonom til meg i fjor. Videre sa han: "Og kanskje er ikke Cuba det siste av de gamle sosialistiske landene, men det første av de nye sosialistiske landene". Kan han ha rett?

Det er tydelig at USA vil bruke sin militære makt overalt for å prøve å få dekket sitt behov for olje. Hva da med resten av verden?

Kampen om den siste olje

AV KÅRE WAHL

Mange av oss lever i den illusjon at de ressurser vi er vant til å ha rundt oss, også vil være der i framtida. Men slik er det selvfølgelig ikke.

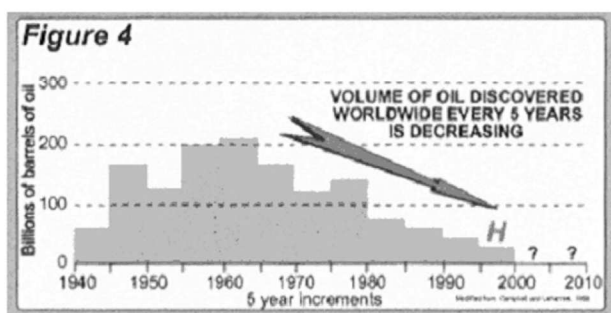
Geofysikeren M. King Hubbert hevdet i 1956 at USAs oljeproduksjon ville nå sitt største volum i 1970 for deretter å avta. De fleste nektet å tro det. Men så går tida og oljeproduksjonen toppet seg i 1970-71 og har siden avtatt. Denne produksjonstoppen refereres til som *Hubberts peak*, Hubberts topp. Nedgangen i egen produksjon er erstattet av import, noe vi skal komme tilbake til.

Oljeutvinninga når toppen

På bakgrunn av utviklinga i USA blir man tvunget til å spørre, når vil utvinninga av olje i global sammenheng nå sitt maksimum?

Det er etter hvert skrevet mye om dette, men det er to bøker som åpnet mine øyne. Den ene er "Hubbert's peak: The Impending World Oil Shortage" av Kenneth S. Deffeyes, professor emeritus ved Princeton University. Den andre er "Out of Gas: The End of the Age of Oil" av David Goodstein, professor i fysikk ved California Institute of Technology.

Disse to vitenskapsmennene anslår 2007 som det år oljeutvinninga vil nå sitt maksimum,

men de opererer med ei usikkerhet på pluss/minus 5 år. Deretter vil produksjonen avta med mellom 5 og 10% pr. år. Vedlagte diagram fra Uppsala Hydrocarbon Depletion Study Group fra 2004 har 2008 som produksjonstopp.

En vesentlig begrunnelse for denne tankegangen er at man i dag gjør få nye funn til tross for intens leting med stadig bedre leteutstyr. Mesteparten av oljen som utvinnes i dag, kommer fra felt som ble oppdaget for 40-50 år siden.

Av hensyn til den videre drøfting vedlegges et diagram som viser hvor verdens gjenværende oljereserver befinner seg.

Dette perspektivet på tilgjengeligheten av olje må sammenholdes med verdens forbruk av olje. Tall fra Statistisk sentralbyrå viser at samlet etterspørsel av olje i år 2005 kommer til å bli ca. 84 millioner fat pr. døgn. Det er en økning på 8% fra 2001, dvs. på snau 5 år. Det viser at ønsket om å erstatte olje med andre energikilder foreløpig ikke er kommet ut over pratestadiet.

Problemer i kø

Oljeprisen var i 1999 ca. 19 dollar fatet. Før orkanen Katrina ødela plattformer og raffinerier i Den mexicanske golf lå prisen på vel 60 dollar fatet. Det er nærliggende å forstå denne prisutviklinga dit hen at tilbudet av olje ikke holder følge med etterspørselen. Og, med forbehold for at man skal ta prognoser med en klype salt, så sier de fleste prognoser at oljeforbruket vil øke med mellom 50% og 60% fram mot år 2030. Hvordan dette går i hop med en avtakende oljeproduksjon, er vanskelig å se. Problemene vil stå i kø.

Problemene vil berøre hele verden, men USA spesielt siden USA er en storforbruker av olje. Med sine 256 millioner innbygger, 4% av verdens befolkning, står landet for 20% av verdens forbruk. USAs forbruk er nå kommet

opp i 19,7 millioner fat om dagen mens egenproduksjonen er kommet ned i 6 millioner fat om dagen. Om 8 år er det sannsynligvis ingenting igjen. Da må alt importeres.

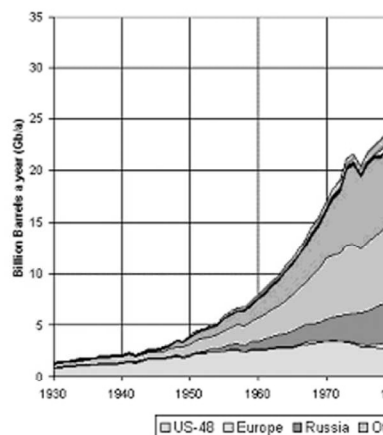
Tilgang til olje regnes for å berøre den nasjonale sikkerhet. Tilgang til olje står derfor i sen-

trum for USAs politikk. Det kommer til uttrykk i rapporten National Energy Policy fra 2001 der visepresident Dick Cheney er arkitekten.

USA i krig for olje

Krigen i Irak, som har vært planlagt lenge før 11. september 2002, har selvfølgelig ingenting med demokrati og terrorisme å gjøre. Men den viser hvor langt USA er villig til å gå for å prøve og sikre seg kontroll over oljen i Midt-Østen. USA ser imidlertid sårbarheten i det å være avhengig av import fra ett område.

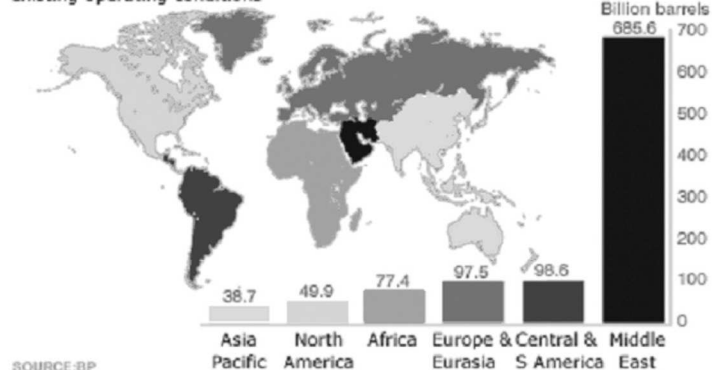
Afrika seiler opp som en ny, stor oljeeksportør. Dette glemte kontinentet har fått ny "interesse" på grunn av dets olje. Bush kom på besøk i 2003 og hyklet interesse for aids mv., men det som skjer er at amerikanske selskaper etablerer seg i stor skala på Afrikas vestkyst. USAs import herfra nærmer seg 15% av totalimporten og man håper på både 20% og 25%. Det er i tilfelle godt mer enn det som importeres fra Saudi-Arabia. Parallelt med dette skjer en militarisering av oljeeksporterende land som antas å være vennlig innstilt til USA.

Også i de tidligere sovjetrepublikkene rundt Det kaspiske hav har USA engasjert seg. To rørledninger er nettopp bygget. Den ene går fra Tengiz i Kasakhstan til Novorossisk ved Svartehavet. Den andre går fra Baku i Azerbajdjan til Ceyhan i Tyrkia. Til engasjementet er det knyttet gaver av militært utstyr og etablering av amerikanske baser.

Det er tydelig at USA vil bruke sin militære makt overalt for å prøve å få dekket sitt behov for olje. Hva da med resten av verden?

*Reserves that can be recovered economically in existing operating conditions

De rike landene synes å kunne tilpasse seg en oljepris på 60 dollar fatet. Men det går dårligere for fattige land. Et kanskje banalt eksempel fra norsk TV: Indonesia var tidligere en oljeeksportør. Landet må nå importere olje. Bøndene har ikke lenger råd til å kjøpe bensin til det de måtte ha av maskiner og må gjøre arbeidet for hand. Uansett, det er de vestlige land som er storforbrukere av olje som de enda kan betale for, men de høye oljeprisene vil bidra til å låse de fattige land fast i tilbakegangen.

Folkerepublikken Kina med sine 1,2 milliarder innbyggere og rivende økonomiske utvikling er interessant i denne sammenheng. Kina som land har et oljeforbruk litt større enn ¼ av USAs, men siden år 2000 har 40% av veksten i verdens oljeproduksjon gått til Kina. Og Kina har engasjert seg i oljeutvinning både i Afrika

kende. I britisk sektor i Nordsjøen toppet den seg i 1999, i norsk sektor toppet den seg i 2001. Om 10-15 år er det praktisk talt slutt der. Norsk oljeutvinning forflytter seg nordover til Norskehavet og eventuelt til Barentshavet. Totalt forventer norske myndigheter at oljeutvinninga vil avta noe i tiåret 2004 til 2014. (Men gassutvinninga vil øke noe).

Når det gjelder Barentshavet eksisterer det et enormt trykk for å komme i gang med utvinninga av olje og gass på norsk side. For å få folk med på det fokuseres det på at det vil gi noen sårt tiltrengte arbeidsplasser. Ingen vurderer hva som er riktig å gjøre med disse ressursene i det perspektiv som er foran nevnt.

Noen sier at man bare kan bruke opp det som er av olje og gass, for når den tid kommer vil vi ha alternative energikilder disponible. På lang sikt er det riktig. Men de som hevder det, er lite konkrete mht. hvordan det kan gjøres i overskuelig framtid. Som eksempel må man ha ca. 6000 gode vindmøller for å kunne produsere like mye energi som den gassen inneholder som i løpet av ett år leveres fra Snøhvit.

Alternative energikilder

I Norge har man som mål at 3 TWh elektrisk strøm pr. år skal produseres med vindmøller i 2010. Det er 2,5% av de 120 TWh som produseres med vannkraft i et normalår. Energipotensialet ved utbygging av vindkraft i Norge er anslått til 12 - 15 TWh. I foregangslandet Danmark ble det i 2003 produsert 5 TWh pr. år som der utgjorde 15% av den totale energiproduksjonen i form av elektrisk strøm. Overraskende nok ble det i Tyskland ved utgangen av 2004 produsert mer en 100 ganger så mye strøm fra vindkraft som i Norge.

Brenning av hydrogengass gir mye energi. Men problemet med hydrogengass er at den ikke finnes i naturen, den må lages. Det kan skje ved elektrolyse av vann, men til det trengs det elektrisk energi og da går vinninga opp i spinninga. Eller den kan lages av den naturgass. Men den dagen den naturgassen er brent opp, blir det ikke mye hydrogen å få. Og da mangler man begge deler.

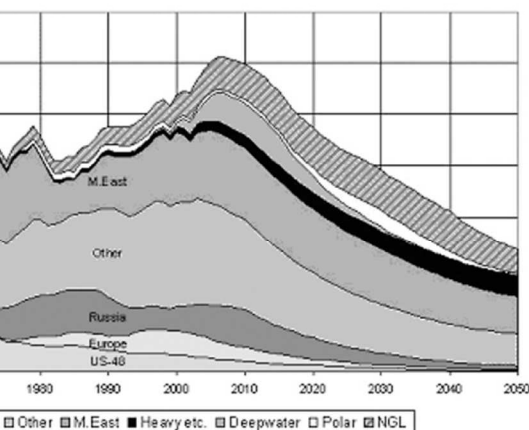
I global sammenheng forventes det at disse energikildene, selv om bruken av vindkraft er økende, vil utgjøre en liten del av den totale energiproduksjonen i overskuelig framtid.

Det er i dag 438 atomkraftverk i verden. 20% av den elektriske energien som produseres i USA, kommer fra atomkraftverk. (50% kommer fra å brenne kull). For å gjøre landet mer uavhengig av olje har Bush foreslått å bygge flere reaktorer. Frankrike har 58 reaktorer som produserer nesten 80% av landets energi. Finland har fire atomkraftverk og det femte er under bygging. Kina planlegger å bygge 30 i løpet av 15 år. Energi fra atomkraftverk vil tydeligvis spille en økende rolle i verdens energiforskyvning.

Vår sivilisasjon har en varig energikilde. Jorda bader i stråling fra Sola, og den strålinga representerer en energi mye større enn hva menneskeheten har bruk for. Man kan bruke den først i solpaneler for å lage elektrisk strøm for så i neste omgang å lade batterier eller produsere hydrogengass.

Uansett, hvorvidt disse energikildene kan erstatte olje i de anvendelser oljen har i dag, er et åpent spørsmål. Det vil kreve store og kostbare teknologiske endringer som ligger et godt stykke inn i framtida.

Professor Deffeyes, nevnt innledningsvis, sier det slik i sin bok: "Så mye er sikkert: Ingen tiltak som settes i verk fra i dag, kan ha noen vesentlig innvirkning på hvilket år oljeproduksjonen når sitt maksimum. Ingen utforskning av Det kaspiske hav, ingen boring i Sør-Kina havet, ingen erstatninger for bensinslukende sportsbiler, ingen prosjekter med fornybar energi kan bli satt i verk tilstrekkelig raskt til å unngå en budkrig (bidding war) om den siste oljen. I det minste, la oss håpe at den krigen blir utkjempet med konstanter i stedet for med kjernefysiske våpen."

og Det kaspiske hav. Utregninger viser at dersom Kina skulle ha samme biltetthet som Norge, ville det ha vært like mange biler i Kina som det er i hele verden i dag.

Eksemplet viser hvor grelt USAs og den vestlige verdens oljeforbruk er i forhold til landene i den tredje verden. Og USA vil forsvare sitt forbruk med militære midler inntil det blir meningsløst.

Nordområdene under press for utbygging

I vår del av verden er oljeproduksjonen avta-

NASJONALISMENS HI

AV KIM RUNAR GJELSTENLI

Året 2005 er det året da vi alle skal feire Norges frigjøring og gjenoppvåkningen av staten Norge etter trehundreårsnatta og hundre år under svensk overherredømme.

Det er i alle fall det som er den offisielle historia vi får høre. Dette er et ukontroversielt historiesyn som de aller fleste er enige om, godkjenningstemplett av den norske stat og som er brakt til oss av skoleverket, media og den nasjonsbyggende tradisjonen fra den intellektuelle middelklassen fra midten av 1800-tallet. Ei gruppe rike og høyt utdannede menn som selv hovedsaklig bodde i byene, men som trakk fram den uutdannede og rotekte norske bonden og de islandske sagaer som idealet for den nye nasjonen. Den samme samfunnsgruppa som oppfant nasjonen Norge sitter i dag og rakker ned på bonden og det idealet som deres ideologiske forfedre skapte for omtrent 150 år siden.

Staten, det er meg

Nasjonsbegrepet er ganske ullent og ikke lett å definere. For å forstå hva det inneholder må man gå tilbake i tid for å se hvor begrepet stammer fra. På midten av 1700-tallet var det en del opprørske intellektuelle som stilte kritiske spørsmål om den eksisterende samfunnsordenen. De politiske lojalitetsbåndene i samfunnet var på denne tiden knyttet mellom personer. Kun unntaksvis var disse knyttet til institusjoner, og da hovedsaklig til den katolske kirken. Begrep som vi i dag bruker om nasjoner, stater og etniske grupper fantes ikke. Begrepet nasjon ble brukt om forskjellige samfunnstender. Adelen var en nasjon, byborgerne en annen, de livegne bøndene en tredje, osv. Staten var en fellesbetegnelse på statslederen som persons eiendom og eiendommen til de som var underlagt ham gjennom personlige lojalitetsbånd eller jordleie. Ordet etnisitet eksisterte ikke. I stedet hadde man en viss forståelse av at folk i forskjellige områder snakket forskjellige språk og dialekter med visse felles trekk.

Det var den personifiserte staten, som oftest styrt av en konge eller keiser, gjennom lokale

adelsmenn, som var samfunnets byggverk. Loyaliteten i overklassen lå mellom adelsmenn og kongehus. Det var viktig å ikke gifte seg nedover i samfunnets strenge hierarki. Det var også sett på som en uting å vanke med noen som ikke tilhørte den rette stand. Monarker gadd i fleire tilfeller ikke en gang å lære seg folkets språk. Hadde man for 250 år siden spurt en adelsmann om hvor hans identitet lå, så var forankringen i slektninger som var adelsmenn, ofte i andre land. En felles identitet med sine understøtter var utenkelig.

Statsborgernes religion

Dette gjorde en rekke framstående intellektuelle et skriftlig opprør imot. I en verden der folket ikke kunne lese, og dessuten var for kuert og overarbeidet til å ha noe overskudd til ta til seg noen boklig lærdom, var dette tanker og ideer fra en heilt annen verden. Det var derfor borgerskapets opprør mot adelen i Frankrike på slutten av 1700-tallet som gjorde at utviklinga av folkets identitetsforståelse tok den leia den etter hvert tok. Charles Louis Montesquieu var en av de som først fremmet tanken om nasjonen ved å etterlyse og framheve "de (positive) verdiene (virtue) ved borgernes ånd". Han ønsket at statens innbyggere skulle bygge opp en lojalitet til staten de bodde i på bekostning av de båndene de hadde til sine lensherrer og til kongen og keiseren som person. Dette skulle gjøre folk friere til å flytte på seg innenfor statens grenser og å søke lykken andre steder og i andre yrkesgrupper enn de de var født inn i. Det er verdt å merke seg at Montesquieu ikke argumenterte imot de statsgrensene som eksisterte på denne tiden.

Dette slo an blant mange samtidige statsvitenskapelig orienterte filosofer. En av dem var Adam Ferguson. Han er blant annet verneplikts idehistoriske far. Han beskrev at det i hans samtid fantes bestemte måter å tenke på for "forskjellige nasjoner, forskjellige aldre, og til og med forskjellige individer fra samme nasjon og alder". Hans oppskrift for hvordan man skulle oppdra folket til å bli gode statsborgere, var å innføre en felles folkehær, der alle menn skulle tilbringe et visst antall år eller

måneder. Der skulle de få opplæring i landets særegenheter, knytte bånd til folk fra andre deler av landet, samt sitte igjen med en felles følelse av lojalitet til staten. Ferguson var inspirert av historien om det romerske imperets oppgang og fall. Han mente at militæret var et bra sted å innføre denne opplæringa, fordi "institusjoner som forsterker sinnet, inspirerer motet og promoterer nasjonalt fellesskap, aldri kan lede til nasjonal ruin". Filosofen Jean-Jacques Rousseau brukte kraftuttrykk som "statsborgernes religion" for å propagandere for den nye oppfinnelsen, som nasjonalismen på denne tiden var.

Post Napoleon

Etter den franske revolusjonen ble livet litt enklere for folk flest, i alle fall i Europa. Revolusjonsånden ble på sett og vis brakt med blant fotsoldater og ny-inspirerte intellektuelle ut av Frankrike som en del av Napoleons invasjon av store deler av Europa. De okkuperte områdene fikk nye lover som var langt mer liberale enn de gamle kongehusenes. Tanken om folkefellesskapet, som en del av statsideen, spredte seg. Nasjonsbegrepet var allikevel ganske ullent. Det kunne på denne tiden både brukes i betydningen "klasse" og "etnisitet". Det viktigste elementet var at den brøyt ned den splittende regionalismen og det intellektuelle hegemoniet som adelen og kongehusene til da hadde hatt tilnærmet monopol på.

Etter Napoleons fall kom restaurasjonen av de gamle kongehusene. Alt som kunne minne av nymotens ideer som stammet fra den franske revolusjonen skulle bort. Men frihetstanken og de nye ideene om lojalitet blant folk flest, framfor betingelsesløs underkastelse under sin lensherre, hadde kommet for å bli. Dette var den gryende begynnelsen på både klassesolidariteten og nasjonalismen. For den konservative overklassen var begge deler i begynnelsen sett på som to onder, men etter hvert endret dette seg for den sistnevnte nyvinningen.

Nasjonen gjenoppfinnes

Georg Wilhelm Friedrich Hegel, som var blant annet var Marx' læremester og en av grunnleggerne av den filosofiske retninga "tysk idealisme", videreutviklet nasjonsbegrepet. Han kom med ideen om at hvert folk hadde sine nasjonale særegenheter. Han meinte at nasjo-

ISTORIE

Artikkelforfatteren tar til orde for et nytt syn på nasjonalismebegrepet.

nalstaten var den beste måten for folk å organisere samfunnet på. Hans teori sa at den mest naturlige staten er den som er komponert av en enkel (eneste) nasjonal identitet. Multietnisitet var ikke en kulturell rikdom som sto for mangfold, men en splittende faktor som kunne bli en fare for landets stabilitet. Dette var en ide som fikk fotfeste, først hos radikalt reaksjonære krefter, men seinere også i store lag av befolkningen.

Dette blei registrert av blant annet den tyske sosiologen Emile Durkheim. Han kunne, nesten 100 år etter Hegels hypoteser, registrere at dette var blitt til en del av det tyske folkets selvbylde. Det er ingen grunn til å anta at dette var unikt for Tysklands del. Nasjonale foreninger av ymse slag hadde alt spredt seg over heile Europa. Man var på heile kontinentet i ferd med å definere hva en nasjon kunne inneholde, og hvilke yttergrenser man skulle ta i bruk for å skille ut de som ikke hørte hjemme i sin nasjon.

I Norge på denne tiden var det store kamper mellom

Typisk norsk?

Skandinaviene, som ville ha et felles Norden, og de som meinte at Norge var en egen nasjon som var for språklig og kulturelt ulik Sverige, Danmark (og Island) til at man skulle tilstrebe en felles nordisk statsdannelse. Durkheims funn ledet til hypotesen om at folk hadde en "mekanisk evne" til å impulsivt trekke seg sammen, dersom man hadde "felles blodsband, tilhørighet til det samme jordsmonnet, man dyrket felles forfedre, hadde felles sedvaner eller lignende." Han definerte også folkegrupper som folk med et lignende fysisk utseende, felles religion og vaner, samt at de snakket et felles språk. Dette er argumenter som peker i retning av en definisjon av nasjonen som et etnisk lukket og snevert samfunn. Dette er det motsatte av det som lå i begrepet i perioden før 1815.

Moderne definisjoner

George Schöpfung og Geoffrey Hoskin er to av

våre samtidige statsvitere som har forsket i en årrekke rundt begrep som nasjon, etnisitet og tilhørighet. De har kommet fram til at det som kjennetegner nasjonal selvfølelse er et felles system av verdier og felles nasjonale myter. De konkretiserer åtte indikasjoner på hva som kan skape nasjonale myter:

1. Tilhørighet til et avgrenset geografisk område.
2. Det fellesskapet man føler seg knyttet til; har slitt, ofte i flere generasjoner, for å vinne, eller beholde, et geografiske område.
3. Man har selv, eller hatt forfedre, som har kollektivt lidd, eller blitt dårlig behandlet av "noen andre".
4. Man er utvalgt, enten av historien eller av en guddom, til å utføre en viktig rolle på jorden.
5. Militær prestisje, enten i fortid eller nåtid. Vanligvis gjennom at et kongehus eller en adel har erobret et område eller holdt det i kamp mot en fiende som var vanskelig å overvinne.

Alternativt at det har vært folket som har mobilisert seg til kamp mot en intern eller ekstern fiende, som passer i kategorien "de andre".

6. Man har et gitt tidspunkt der man som nasjon er født, gjenoppstått fra et halvglemt mørke, opplever en renessanse eller en slags foredling ved å bli forent eller skilt ut som en nasjon.

7. En ide om at ens forfedre alltid har levd på et gitt geografisk område. Tanken om at man har større rett til å bo der enn "nykommerne", selv om det kan være over tusen år siden "nykommerne" ankomst.

8. Felles etnisk tilhørighet gjennom blodsband. Enten ved at man har en ullen ide om felles forfedre, eller gjennom felles arvelige kjennetegn.

I tillegg til disse indikasjonene kan det nevnes fellesskap basert på felles språk, kultur og selvbylde.

Gått ut på dato?

De nevnte indikatorene er alle enten tilbakeskuende, eller basert på en to hundre år gammel tysk-romantisk raseteori, man ellers helst ikke ønsker å uttrykke uten å gå gjennom lange bortforklaringer. Betyr dette da at nasjonalismen er et dødende fenomen som i dag bare opplever sine aller siste krampetrekninger? Svaret på dette er nei. Til tross for alle dødsdommer og nekrologer som har blitt opplest og vedtatt innenfor den liberale og den sosialistiske delen av akademien, så står nasjonalfølelsene til folk over heile verden like grunnstøtt i dag som for seksti og sytti år siden. Utviklingen de siste femten årene viser også at det er små sjanser for at den vil svekkes i umiddelbar framtid. Nasjonalstater og etnisk regionalisme innenfor fleirnasjonale stater er på moten som aldri før. Tendensen er også at antallet "nasjoner" øker. Det som tidligere ble sett på som regionale særegenheter styrkes etter hvert lokalt, i håp om å forsvare seg imot presset fra det de oppfatter som en global monokultur.

Nasjonalstatene var opprinnelig statskonstruksjoner forbeholdt bestemte "raser" eller etniske grupper. I dag er nasjonalstaten som konstruksjon truet fra flere sider: Ovenfra fra globaliseringen og nedenfra av ønsket om økt lokalt selvstyre. Ønsker om økt selvstyre er ofte drevet fram av etniske og sub-etniske grupper som har følt seg undertrykket kulturelt og/eller politisk av den eksisterende staten.

Nye identiteter

Globaliseringen angriper nasjonalstaten fra en ny vinkel. Denne er i sin natur mer mangfoldig og individualistisk, og derfor imot favorisering av geografisk betingede kulturer, som ideen om en nasjonal kultur forutsetter. Man har fått muligheten til å "shoppe" seg en identitet som bryter med de tradisjonelle nasjonale kulturelle barrierene. De siste femti årene har vi sett framveksten av et mangfold av nye identiteter som ikke har latt seg stoppe av nasjonale grenser. Både den utskjulte popkulturen og ymse undergrunns- og minoritetskulturer har oppstått. Kulturelle fellesnevner med røtter i for eksempel politiske eller religiøse bevegelser, musikalske uttrykk eller seksuell preferanse, har blitt utfyllende elementer for folks identiteter. Dette har vært med på å endre nasjonens rolle og identiteten knyttet til denne. Den har ikke erstattet nasjonalfø-

I en globalisert verden der moderne transport- og informasjonsteknologi gjør det lettere å kommunisere på tvers av landegrensene, må man redefinere hva Norge og nordmenn er.

lensens styrke eller betydning for folk. Hvor stor individuell frihet kan en nasjonal kultur tåle uten å sprike så mye at den blir udefinert? Hvor mye påvirkning utenfra kan den tåle? (Har Donald Duck, rock og Pizza Grandiosa blitt meir typisk norsk enn Petter Dass, hallingkast og rømmegrøt?) og er individualisme i seg selv en del av en kultur?

En veg ut?

Etniske og nasjonale myter må være tilbake-skuende for å skape en felles kollektiv identitet. Man må først velge en "brukbar fortid", for så å skape myter og identiteter rundt denne. Identiteter er fragmenterte og endrer seg hele tiden. Identiteter er et resultat av historie, språk og kultur. Nasjonale identiteter må peke framover i tid og gi bæreren av denne identiteten forhåpninger knyttet til denne. Dersom man skammer seg for sitt opphav eller har andre ambisjoner enn det ens medfødte nasjonalitet kan tilby, så er det store sjanser at denne personen, dersom han/hun har mulighet for det, vil shoppe seg en annen nasjonal identitet i løpet av livet. Moderne nasjonale identiteter peker i dag ofte framover og definerer hva de som tilhører denne gruppen ønsker å bli, ikke så mye hvem man er. Fokuset kan ikke lengre være "hvem vi er" og "hvor vi kommer fra", men "hva har vi blitt" og hvordan nasjonens medlemmer blir presentert og liker å presentere seg selv. Landets image har blitt fokuset for den offisielle stats-nasjonalismen. På dette feltet har statene mye til felles med subkulturer og multinasjonale selskaps merkevarebygging. I en globalisert verden der moderne transport- og informasjonsteknologi gjør det lettere å kommunisere på tvers av landegrensene, må man redefinere hva Norge og nordmenn er. Holder man på den tradisjonelle linja med blodsbånd og fødeland, så er man på gale veier.

En veg videre

Det er kanskje på tide å trekke fram jakobinerne, de fremste og mest progressive under den franske revolusjonen, og trekke på seg den fry-

giske luen igjen. Den røde luen som de tre vise menn hadde på seg da de, ifølge kristen tradisjon, oppsøkte den nyfødte grunnleggeren av denne religionen. Jakobinerne kalte denne for frihetsluen, og man finner den igjen blant opprørske grupper over hele verden. Den er symbolet til det sveitsiske kommunistpartiet og har blitt tatt i bruk av bolivianske opprørere så seint som i vår. Et symbol som under den norske bondereisinga på begynnelsen av 1800-tallet blei symbolet på den norske småbonde, og som seinere blei et av Norges fremste nasjonale symboler. Bare i Norge kunne vårt aller fremste symbol på frihet, likhet, brorskap, opprør og internasjonal solidaritet, bli stemplet av uvitende intellektuelle som et symbol på det de konservative vil kalle for bakstrevsk folkelighet. Dette på samme måte som at det franske ordet for "folket", "pøbelen" har blitt til et skjellsord. Det er på tide at vi trekker på oss nisselua og trekker linjene framover for en folkelig og fremadskuende nasjonalisme som inkluderer alle, også de som ikke er født i Norge og for de som ikke føler seg heilt hjemme i dagens erkenorske image.

Artikkelforfatteren er student ved American University of Cairo, Egypt.

Anbefalt litteratur:

- Benedict Anderson: Imagined Communities: Reflection on the Origin and Spread of Nationalism.
- Anthony D. Smith: Nationalism and classical social theory.
- Geoffrey Hosking og George Schöpflin: Myths and Nationhood.
- Isin F. Engin og Patricia K. Wood: Citizenship and Identity.
- Pico Iyer: The Global Soul.
- Nigel Harris: Thinking the Unthinkable: The Immigration Myth Exposed
- Stephen Castles og Alistair Davidson: Crisis and Theories of Citizenship
- http://no.wikipedia.org/wiki/De_tre_vise_menn

annonse

Cubita stiftelsen

- en hjelpeorganisasjon for hjelp til de svakeste blant svake på Cuba

I 1998 under et opphold i forbindelse med *Den Nordiske Solidaritetsbrigaden* besøkte en del personer det Psykiatriske sykehuset i Pinar del Rio - ca.3 timer kjøring fra Havanna.

Her møtte vi en faglig kompetanse på høyde med det beste i Norge, men de økonomiske ressursene var små - nesten fraværende.

Tilbake i Norge ble *stiftelsen Cubita* dannet. I styret satt daværende overlege i alderspsykiatri ved Hjeldet utenfor Molde, samt noen få andre ildsjeler. Vi fikk sendt en container med brukt sykehusutstyr i juli 2001. Ny container var nesten klar til å sendes da overlege Arne Valsø døde i januar 2003. Prosjektet ville sikkert dødd ut om ikke den nye overlegen, samt andre venner av dr. Valsø og Cuba hadde trådd til. Ny, stor container gikk over havet i mai 2003. Orkanen i fjor tok på nytt med seg sykehusets dører og vinduer.

På Cuba, som i Norge, står psykiatrien lengst bak i køen for å få midler. Det gir ikke høy status, eller mye penger, å hjelpe medmennesker i en vanskelig livssituasjon. Men styret i Cubita; overlege Arne Ruset, tidl. anestesioverlege v/Molde sykehus Kjell-Erik Strømskag (Leger uten grenser), vernepleier Bjarte Flemsæter og Nancy Aalmo jobber fortsatt med å hjelpe Dr. Alberto Sanches Perez og hans sykehus Hospital Isidro de Armas, Pinar del Rio, Cuba.

Alle beløp, store som små, vil bli kanalisert til sykehuset. Det har vist seg at hver eneste krone - omsatt til Euro - som vi har sendt har vært til stor hjelp. De har fått orden på lys, lagt inn klossetter, og holder nå på å forbedre rørledningene for vanntilførsel.

VI KAN HJELPE DEM MED PENGER - jobben gjør de selv.

Send ditt bidrag til:
Stiftelsen Cubita, v / Dr. Arne Ruset.
Kontonr. 9650 34 30147
Org. nr. 0091 547 0572

Kontaktperson: Nancy Aalmo.
6693 MJOSUNDET tlf.: 716 48 850

BEVEGELSEN FOR *sosialisme*

Hvem er vi?

Bevegelsen for Sosialisme (BfS) er en landsdekkende organisasjon som arbeider for å sette et grunnleggende annerledes samfunn - sosialismen - på dagsorden.

Vi vil bygge broer hvor det i dag er kunstige politiske skiller. Vi vil skape et miljø på tvers av tradisjonelle skiller - de være seg kulturelle, aldersmessige eller mellom kjønnene.

Bevegelsen for Sosialisme verken er eller vil bli noe politisk parti, men forener partipolitisk aktive og folk som ikke finner seg til rette i de etablerte partiene.

Organisasjonen prioriterer debatt og ulike former for opplysningsvirksomhet.

**Informasjon, debatt,
medlemskap:**

bevegelsen.no

eller skriv til:

Bevegelsen for Sosialisme
Pb. 131
5804 Bergen
*
kontakt@bevegelsen.no

**Støtt vårt arbeid -
Kontonr.: 0539 15 07653**

KOMMENTAR

USA forbereder seg på å slå ned opprøret i Bolivia

Venstrebevegelsen i Latin-Amerika representerer en trussel mot USA-imperiets mål om globalt herredømme. De kommende årene kan folket i en rekke land i "USAs bakgård" komme til å oppnå politisk og økonomisk selvstendighet. I følge Bush-administrasjonens egne strategier kan Bolivia bli det neste landet hvor radikale sosialister tar over makten. Etter langvarige folkelige opptøyer med krav om verdige levekår, en selvstendig kultur og at landets naturressurser skal komme dets egne innbyggere til gode, gir presidentvalget i desember konkrete muligheter for regimeskifte og en tydelig venstredreining i landet. Bevegelsen til Sosialismen (MAS), som kan vinne valget, er en demokratisk og udogmatisk venstrebevegelse.

USAs strategi for å svare på utfordringen fra Bolivia er imidlertid ikke en demokratisk strategi. Etter press mot regjeringen i nabolandet Paraguay, har det nå lyktes supermakten å få opprettet en stor militærbase nær den bolivianske grensen. Foreløpig har 400 amerikanske soldater blitt sendt dit, men basen har kapasitet for hele 16.000 soldater. Myndighetene i Paraguay har også gått med på noe som blant annet Brasil, Argentina og Uruguay tidligere har nektet USA; fullt fritak for straffeforfølgelse mot de amerikanske soldatene. Vedtaket innebærer også fritak fra tollavgifter og at staten ikke kan innsilere av bagasjen soldatene måtte bringe med seg. Bondeorganisasjonene og de sosiale bevegelsene i Paraguay har alt satt fokus på at 100 nordamerikanske soldater like før nyttår befant seg i byen Concepción, 400 kilometer nord for hovedstaden Asunción. Andre grupper har blitt observert blant annet langs Argentinas grenser, mens det i den lille byen Mariscal Estigarribia, 250 kilometer fra Bolivias grense, finnes en USA-bygd flyplass med en 3.800 meter lang rullebane. Den kan blant annet ta i mot fly av typen B-52 og Galaxy. Sistnevnte kan transportere tropper og forsyninger til landet.

Informasjonen om militariseringen av Paraguay må sees i sammenheng med de siste erklæringene fra Bush-administrasjonen. Den 26. juli i år gikk en representant for USAs forsvarsdepartement ut med beskyldninger om at Venezuela og Cuba arbeider for å innføre en "marxistisk-sosialistisk populiststat" i Bolivia, og vil lykkes med dette dersom ingen griper inn. Han presenterte ikke så mye som et snev av bevis. (Associated Press, 26. juli d.å.) En kan i alle tilfelle vanskelig betvile at de langvarige og landsdekkende opptøyene i Bolivia er uttrykk for genuine ønsker og behov fra befolkningens side.

Brasil, Argentina og Uruguay har de siste årene fått venstreorienterte regjeringer og tatt de første forsiktige steg mot en selvstendig utenriks- og handelspolitikk. Men det er flere steder det er bevegelse. I Ecuador ble president Lucio Gutierrez styrtet for bare få måneder siden. Han kom til makten ved hjelp av sosialistisk retorikk, men viste seg snart å være USAs mann. I Mellom-Amerika har USA den siste tiden lagt mye press på den sittende regjeringen i Nicaragua for å kvitte seg med militært utstyr, da det finnes muligheter for at den ven-

streorienterte sandinistbevegelsen vil gjøre comeback ved neste valg. Slik blir det lettere å kunne intervensere politisk og militært i landet. I Mexico viste nylig millioner sin motstand mot forsøket på å sperre den populære venstreorienterte kandidaten Lopez Obrador ute fra presidentvalget ved hjelp av tvilsomme rettslige grep. Det hele liknet mest et kuppforsøk. De USA-allierte høyrekreftene i landet ble nødt til å gjøre full retrett, og Lopez Obrador er nå favoritt til å vinne valget neste år.

Samtidig pøser USA penger inn i opposisjonen på Cuba og i Venezuela. Sistnevnte land er i ferd med å gjennomføre en erklært sosialistisk revolusjon som foreløpig har interessante resultater, blant annet håper landet å gjennomføre FNs tusenårs-mål for fattigdomsbekjempelse alt i 2012 - tre år før "fristen". Det er klart at et slikt eksperiment, dersom det er vellykket, vil gi mye inspirasjon til kontinentets fattige og undertrykte. Men den fredelige revolusjonen i Venezuela representerer også en trussel mot den gamle nasjonale eliten, overfor de multinasjonale selskaper som ikke er vant til å betale skatt, og overfor verdens rikeste land, som ønsker fortsatt tilgang på billige råvarer og billig arbeidskraft. Og nå følger kanskje Bolivia etter?

"Det finnes ingenting så farlig som en desperat kjempe", sa Venezuelas president Hugo Chavez nylig, med klar henvisning til USA-imperiet. Verste tenkelige scenario er vel en gjentakelse av USAs tidligere politikk i Latin-Amerika, som blant annet innebar støtte til Operasjon Kondor - en såkalt anti-terrorismekampanje med støtte fra sikkerhetstjenesten i Argentina, Bolivia, Brasil, Chile, Paraguay og Uruguay på 1970-tallet. Diktatorer som Videla, Pinochet og Stroessner skulle demme opp mot "kommunismens tyranni", men stod selv for brutal undertrykkelse. Bare i Argentina ble det opprettet 340 konsentrasjonsleire og 30.000 mennesker "forsvant". Bruken av tortur var utbredt. Diktaturene ble også beskyldt for operere utenfor eget territorium ved å sende agenter blant annet til Frankrike, Portugal og USA for å lokalisere, observere og myrde politiske motstandere.

Sannsynligvis har tidene endret seg - en gjentakelse av fortidens brutale undertrykkelse virker lite trolig. Landene har sterkere demokratiske tradisjoner nå. Dessuten mener mange at USA-imperiet er på vei inn i sin siste fase, med bakgrunn i bl.a. økonomiske problemer, dekadens og demoralisering i det politiske toppsjiktet og utfordringen fra EU og Kina. Krigen i Irak gjør kanskje også supermakten ute av stand til å holde folk nede i særlig grad andre steder i verden. Likevel må vi være på vakt. De amerikanske soldatene er ikke i Paraguay for trening eller for å more seg. De er der fordi ledelsen i USA ser at deres interesser er truet.

**Even Sandvik Underlid,
leder av Bevegelsen for Sosialisme**

Vise om byen Hiroshima

Det var en vakker morgen
Udi Hiroshima by.
En sommermorgen nittentfemogførti.
Og solen ja den lyste
Fra en himmel uten sky,
En sommermorgen nittentfemogførti.

Småpikene de lekte
Udi have og blant trær
Og gjorde allting slik de store gjorde.
De pyntet sine dukker
Og de vasket dukkeklær
Og kvinnene skar brød på kjøkkenbordet.

Og mange småbarn var det
Som stadig lå iseng
For dette var en tidlig morgentime
Mens solen strålte deilig
Og mens duggen lå på eng
og blomster nettopp åpnet sine kroner.

Det var en vakker morgen
Udi Hiroshima by
En sommermorgen nittentfemogførti
Og solen ja den lyste
Fra en himmel uten sky,
En sommermorgen nittentfemogførti.

Jens Bjørneboe, 1966